

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Katedra českého jazyka a literatury

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Volf Josef

Expresivita v současném novinovém titulku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PaedDr. Helena CHÝLOVÁ

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně s využitím uvedené literatury a zdrojů.

Podpis:

Poděkování.

Rád bych poděkoval PaedDr. Heleně Chýlové za odborné vedení bakalářské práce.

OBSAH

Teoretická část

1. Úvod	1
2. Popis metod a pracovní hypotézy	3
3. Expresivita, vymezení pojmu	4
3.1 Vymezení expresivity v odborné literatuře	5
3.2 Prostředky inherentní expresivity – expresivita hlásková	7
3.3. Expresivita slovtvorná	8
3.4 Expresivita lexikálně sémantická	11
3.5. Expresivita lexikální	12
3.6 Vymezení expresivity v České stylistice	13
4. Novinový titulek	15
4.1 Klasifikace novinových titulků	16
4.2 Zpravodajské titulky	17
4.3 Publicistické titulky	18
4.4 Titulky v bulvárním tisku	18

Praktická část

5. Jednotlivé typy expresivity a jejich doklady	20
6. Charakteristika deníku Mladá fronta DNES	26
6.1. Expresivita v novinových titulcích Mladé fronty DNES	28
6.2 Charakteristika deníku Lidové noviny	31
6.2.1 Expresivita v novinových titulcích Lidových novin	32
6.3 Charakteristika deníku Právo	35
6.3.1 Expresivita v novinových titulcích deníku Právo	36
7. Grafické porovnání expresivity podobných rubrik	38
8. Závěr	41
9. Resumé	44
10. Použitá literatura a internetové zdroje	45
11. Přílohy	46

TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚVOD

Média, zejména tištěná, se často označují jako sedmá velmoc. Toto sousloví pochází patrně z doby vlády Napoleona Bonaparta, jenž takto označil tiskoviny, které proti němu bojovaly. Noviny jsou však v současnosti označovány také jako velmoc čtvrtá: po moci zákonodárné, výkonné a soudní. Obě sousloví dokazují, že tištěná média mají pro „moderního“ člověka velkou důležitost, neboť obchodují s velmi ceněným artiklem - informací.

Naše práce se pokusí zjistit, jakým způsobem noviny s konkrétní informací pracují a jakým způsobem je podána, aby zapůsobila na čtenáře. Žurnalisté jsou si při tvorbě článku vědomi toho, že mohou u čtenáře vyvolat zájem, ohlas či emoce zvolením určitých jazykových prostředků. Tyto prostředky označujeme jako prostředky expresivní.

V práci se zaměříme pouze na zjišťování přítomnosti expresivních prvků v novinovém titulku, nikoli v celém článku. Vycházíme z předpokladu, že titulek má v seriózních tiskovinách jednoznačně největší podíl na zaujetí čtenářovi pozornosti. Z jiného průzkumu také víme, že titulky čte průměrně pětkrát více lidí než celý text (viz kapitola Novinový titulek), proto se budeme zabývat hlavně jím.

K zjišťování přítomnosti expresivity v novinových titulcích jsme si záměrně vybrali tři celostátní deníky, a sice Mladou frontu DNES, Lidové noviny a Právo, které se prezentují jako seriózní. Narážíme tak na zajímavý problém. Zejména zpravodajské a publicistické texty by měly být vzhledem ke svým primárním funkcím (sdělovací, agitační, získávací, přesvědčovací a ovlivňovací) expresivních prostředků ušetřeny, jejich užití je hodnoceno jako silně nežádoucí. Expresivita, tedy snaha o zaujetí, ovlivnění čtenáře, je příznačná pro bulvární tisk. V ideálním případě by se expresivní prostředky měly v seriózních tiskovinách vyskytovat minimálně, nebo vůbec. Je-li je tomu skutečně tak, chceme odpovědět v naší práci.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabýváme vymezením expresivity v odborné literatuře. Součástí teoretické části je zpracování problematiky novinového titulku. Poslední kapitola teoretické části přibližuje historii, současnost a strukturu deníků, jež budou podrobeny výzkumu.

Na vlastní výzkum bylo využito deníků Mladé fronty, Lidových novin a Práva z období 26. května - 19. června 2011. Toto časové rozpětí odpovídá době 3 ½ týdne. Jedná se vždy o 21 výtisků každého deníku. Všechny titulky obsahující expresivní jev jsou uvedeny

v příloze. Expresivní prostředky v titulcích byly určovány na základě poznatků získaných z odborné literatury, v případě pochybností (zvláště pak u expresivity adherentní) bylo přihlédnuto k internetové podobě Slovníku spisovného jazyka českého.

Výzkum nám přinese hned několik výsledků. Bude zajímavé sledovat procentuální zastoupení titulků s expresivním jevem, proti titulkům bez tohoto jevu. Dále budeme mít možnost porovnat jednotlivé rubriky deníků podle množství expresivních titulků, a to nejen v deníku samém, ale i s deníky ostatními (lze např. dobře porovnat expresivitu v titulcích z rubrik: Ekonomika (Mf DNES), Peníze a Byznys (Lidové noviny) a Trhy a Ekonomika (Právo)). Budeme moci také velice dobře vysledovat, který ze zkoumaných deníků „využívá“ expresivních prvků nejvíce. Protože jsme se expresivní prvky rozdělili podle typu do skupin a podskupin, můžeme z výzkumu rovněž zjistit, jaký typ expresivity se v titulcích objevuje nejčastěji.

2. POPIS METOD A PRACOVNÍ HYPOTÉZY

Východiskem práce se stalo studium odborné literatury, které se problematikou expresivity zabývá. Studium odborné literatury jsme věnovali září a říjen roku 2011. Základní prací pro nás byla publikace Jaroslava Zimy *Expresivita slova v současné češtině* (Praha: Academia, 1961), v níž je expresivita rozpracována velice podrobně. Z této studie jsme převzali dělení expresivních prostředků na prostředky inherentní, adherentní a kontextové. Při vypisování příkladů bylo nutné zohlednit dobu vydání publikace, neboť některé příklady expresivity uváděné Zimou se v současnosti hodnotí jako neutrální, bez expresivního příznaku.

Další prací, ze které jsme vycházeli, byl *Úvod do české stylistiky* (Olomouc, 2004) od Mileny Krobotové. Tato práce rozšířila naše poznatky z oblasti expresivity lexikální. Třetí prací, která zásadním způsobem ovlivnila náš náhled na problematiku expresivity, byla *Česká stylistika* (Praha: Academia, 1992) Josefa Václava Bečky. Bečka odmítl vžitě Zimovo dělení expresivity. Expresivitu rozdělil na zvukovou, citovou a výrazovou. Výrazová expresivita (pro naši práci nejdůležitější) je daná neobvyklým použitím, nápadností použitého lexému se zřetelem k jeho jazykovému okolí.

Sběr dat byl prováděn v prosinci 2011 a v lednu a únoru 2012. Abychom získali dostatečný vzorek jazykového materiálu, bylo rozhodnuto, že excerpcie musí postihovat u deníků dobu minimálně tři týdnů. Jednalo se o analýzu více než šesti tisíc titulků. Titulky, které byly shledány jako expresivní, byly vypsány a expresivní prostředek v nich obsažený byl blíže popsán a určen.

Pro náš výzkum bylo nutné stanovení několika hypotéz, na které se budeme snažit v naší práci odpovědět:

- I. Vyskytují se expresivní prostředky v titulcích seriózních deníků?
- II. Jaký je podíl expresivních titulků oproti titulkům bez expresivity?
- III. Který z námi zkoumaných deníků užívá expresivity nejčastěji?
- IV. Jaký druh expresivity je v titulcích nejčastější?
- V. Jaké rubriky v deníku využívají expresivity nejčastěji?

3. EXPRESIVITA, VYMEZENÍ POJMU

Slovo expresivita má svůj původ v latině, kde *expressio* znamená vytlačený, *expressum* se překládá jako zřetelné, výrazné a *expressus* jako výrazný. V lingvistice termín expresivita označuje výrazový prostředek vyjadřující citový, hodnotící nebo volní vztah mluvčího ke sdělované skutečnosti.¹ Tyto výrazy zahrnují kromě prvků nociónálních² prvek expresivním příznakem, tj. osobní citový, hodnotící či volní vztah ke skutečnosti. Příbuzným pojmem k expresivitě je emocionálnost, ta se však obvykle vztahuje jen k vyjádření pozitivních nebo negativních emocí, má tedy užší význam než expresivita.³ Expresivní prostředky jsou v textu často velmi nápadné a snadno rozpoznatelné po formální i významové stránce od prostředků neexpresivních. Jedná se často o prostředky neobvyklé, inovativní, tabuové, archaizující atd. Pokud se tento prostředek začne používat běžně, pak svojí expresivitu ztrácí. K významným posunům hranice spisovnosti, došlo v poslední době, mnohé dříve obecné, slangové či expresivní lexémy, jsou dnes hodnoceny jako spisovné hovorové nebo dokonce neutrální.⁴

Po formální stránce expresivní výrazy poznáme podle neobvyklé stavby slova či neobvyklé výstavby výpovědi. Na rovině významu nám prvky povahy expresivní pomůže rozlišit a blíže určit zkoumání pragmatické lingvistiky⁵. Obecná povaha významu slova (lexému) se dle Leecha⁶ dělí na dvě základní složky: denotativní a konotativní. Denotativní (kognitivní, konceptuální, referenční) složka významu je doslovný, slovníkový nebo povrchový význam lexému bez emotivních a postojových příznaků. Konotativní (asociativní) složkou významu rozumíme pak druhotné významy lexému nebo obsahové rozšíření základního významu, tzv. extenzivní význam. Konotativní složku významu dělíme na pět podtypů: složku konotační, sociální, afektivní, reflektovanou a kolokaci.

Z hlediska námi zkoumané expresivity jsou důležité významy **konotační** a **afektivní**. Konotační význam (spoluvýznam) je vyvolán asociací při konkrétním použití na základě

¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 131.

² Nociónální - věcný, pojmový, konceptuální význam lexému (slova).

³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 131.

⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 170.

⁵ Pragmatická lingvistika – pomezí vědecká disciplína popisující vztah jazykového znaku a účastníků komunikace s ohledem na komunikační kontext (komunikační situaci). Převzato z Encyklopedického slovníku češtiny, s. 322.

⁶ Geoffrey N. Leech, *1936, anglický lingvista zabývající se mimo jiné pragmatickou lingvistikou.

předchozích zkušeností uživatele jazyka s reálným světem⁷. Leech uvádí jako příklad možné konotace, které se můžou vybat při slově žena: křehká, nestálá aj. Jednotlivé konotace se mohu dále dělit své příznakovosti a to na expresivní, postojové, hodnotící, estetické, intenzifikační, evokační a ideologické příznaky. Při slově vůl se nám v rovině denotátu vybaví druh zvířete (vykastovaný býk), v rovině konotátu pod označením vůl rozumíme nadávku, která nese příznak exprese.

Afektivní složka odráží osobní pocity mluvčího včetně jeho hodnotících postojů jak k adresátovi, tak k samotné promluvě, čehož bývá dosaženo použitím lexémů s příslušným denotačním a konotačním významem (např. pejorativa, dysfemismy a jejich opozita).

Konotační (asociativní) a afektivní (emocionální) složka významu lexému je tedy jedním z rozlišujících rysů expresivních výrazů. Nacionální výraz (na rozdíl od výrazu emocionálního) postrádá pragmatickou složku, je věcný nebo pojmový, nevyvolá v nás pocit libosti, nelibosti. K nacionálnímu výrazu zaujímáme zpravidla neutrální stanovisko, výraz nepůsobí na naše emoce, nevyvolává emoční odezvu, ať kladnou či zápornou. Hodnocení expresivity je tedy do jisté míry záležitostí individuální.

Expresivní povahu mohou mít nejen jednotlivé lexémy, ale i souvislý text. Funkce textu odpovídá záměru mluvčího textem nějak zapůsobit, jednou z funkcí textu může být funkce expresivní. Mluvčí vyjadřuje své postoje, v krajním případě se může jedna i projev bez adresáta (klení).

Z hlediska stylistiky může přítomnost expresivních prostředků plnit rozličné funkce. Expresivita vede k užití projevu, upoutání pozornosti, je dokladem pozitivního či negativního zaujetí autora. Expresivita se běžně vyskytuje ve stylu hovorovém, uměleckém esejistickém, ve stylu odborném, administrativním a publicistickém (s výjimkou fejetonu, reportáže) ji chápeme jako nežádoucí.

Je nezbytné rovněž připomenout, že s expresivitou úzce souvisí pojem expresionismus, označení uměleckého směru, který vzniká na počátku dvacátého století. Tento umělecký směr se prosadil zejména v Německu. V obecné rovině expresionismus představuje snahu umělců postihnout niterné citové rozpoložení člověka a jako reakce na první světovou válku vyjadřuje pocity strachu, úzkosti a osamělosti.

3.1 VYMEZENÍ EXPRESIVITY V ODBORNÉ LITERATUŘE

⁷ LEECH, N. Geoffrey, *Central factor in linguistic communication*, University of Lancaster, 1990.

Problematikou expresivity se v české lingvistice podrobně zabýval podrobně Jaroslav Zima v díle *Expresivita slova v současné češtině* (Praha: Academia, 1961). Jako dílčí téma je expresivita rozebírána v díle Josefa Václava Bečky *Česká stylistika* (Praha: Academia, 1992) a Marie Čechové *Současná česká stylistika* (Praha: ISV, 2008). Expresivitě rovněž věnoval pozornost kolektiv autorů Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v díle *Příruční mluvnice češtiny* (2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008). Výchozím pojetím pro rozdělení expresivity je studie Zimova *Expresivita v současné češtině*.

Slovní expresivita dle Zimy se dá rozčlenit na tři základní typy:

- Expresivita inherentní⁸ – u těchto slov poznáme jejich expresivitu, aniž by slovo muselo být zasazeno do kontextu. Expresivnost je zde považována za součást významu, souvisí často s hláskovou a slovtvornou podobou (*cmrmdat, tlusťoch, kraťas, hubeňour, pikantnůstka, všecinko, dycinky*).
- Expresivita adherentní⁹ – expresivita není obsažená v základním významu slova. Slovo je neutrální a vyjadřuje věcné pojmy jako odraz skutečnosti, ale sémantickou změnou může nabýt ustáleného významu expresivního. Dochází k významovému dělení slova, slovo vedle svého původního neutrálního významu, získává význam další, často význam expresivní. Například slovo *robot* ve svém původním neutrálním významu označuje *povinnou neplacenou práci pro feudální vrchnost*¹⁰. V dalším významu, kupř. ve větě: *Jdu z roboty do roboty, je robotou přeneseně myšlena těžká práce, lopota, dřina*¹¹ a slovo nabývá expresivního charakteru. Ke správnému určení adherentní expresivity dospíváme pomocí onomaziologie¹². Adherentní expresivita vzniká zpravidla přesunem mezi odlišnými oblastmi pojmenování. Uvedme jako příklad slovo *sluha*. V původním významu se jedná *člověka najatého do služby*, v přeneseném, expresivním významu *vyznavač, přísluhovač*. Druhou

⁸ ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961, s. 10–11.

⁹ ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961, s. 43.

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník spisovné češtiny*. Academia, 3., opravené vydání, 2003, dotisk 2009, výkladová část.

¹¹ Tamtéž.

¹² Onomaziologie – jazykovědná nauka o pojmenování.

z možností určení slov adherentně expresivních je srovnávání těchto slov se synonymicky neutrálními ekvivalenty.

- Expresivita kontextová¹³ – slovo nabývá expresivity v kontextu věty, samotný význam slova se nemění. Slovo získá expresivitu tím, že se výrazně odlišuje od svého jazykového okolí. Kontextová expresivita je na rozdíl od dvou předchozích lexikálních typů jevem stylistickým. Příkladem kontextové expresivity může být slovesný tvar *praviti* v Poláčkově románu *Bylo nás pět*. Zatímco dnes tento tvar vnímáme s příznakem knižnosti, v době vzniku románu byl bez vrstevního omezení. Avšak jeho užití v hovorových projevech dítěte nabylo tvar *praviti* expresivní povahy a stal se tak zdrojem jazykové komiky. Kontextová expresivita vzniká především v uměleckých textech, ale také v oblasti publicistiky. (titulek: *Poslanci tahají za Ariadninu nit = hledají cestu, východisko z problému*.)

Poznámka: Zimovo dělení expresivních prostředků nepřijali zdaleka všichni lingvisté i v této oblasti je terminologie značně rozkolísaná. K Zimově pojetí se hlásí např. kolektiv autorů *Příruční mluvnice češtiny*, J. V. Bečka dochází k podobnému rozdělení, avšak nepřijímá Zimovu terminologii (viz dále).

3.2 PROSTŘEDKY INHERENTNÍ EXPRESIVITY – EXPRESIVITA HLÁSKOVÁ

Inherentní expresivita je implikovaná ve slově samém. Podle způsobu vyjádření ji rozlišujeme na expresivitu hláskovou, slovtvornou a lexikálně sémantickou.

Expresivita v jazykové rovině hláskové není v celé své podstatě postižitelná, můžeme uvést několik příkladů. V rovině hláskové lze za expresivní prostředky považovat¹⁴:

- slova nápadná hláskovou podobou svého základu (*fňukat, vyzunkout, hulit, hňup, bžuchnout, cmrndat*)
- spojení palatálních souhlásek se samohláskami u, o, a, a dvojhláskou ou ve slovech typu (*hňup, nekňuba, trouba, ťululum, d'obat*)

¹³ ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961, s. 11.

¹⁴ ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961, s. 12–13.

- spojení velárních souhlásek se samohláskou e, i (*chechtat se, chichotat se, ochechule*)
- slova s hláskovou skupinou *-ajs/-ajz-* (*šlajsna, lajsnout, čmajznout, trpajzlík, zblajznout*)
- slova s odlišnou zvukovou podobou vzhledem ke slovu, které se jeví jako základní (*slejšvák, ulejšvák, vejř, ouřada, oušlapek, outrata*)
- hláska ch v určitých hláskových skupinách (*chrchlat, chumlat, chlemtat*)
- slova se skupinou hlásek cv, čv, čm, šm, žbl (*cvrnkat, čvachtat, čmárat*)

3.3. EXPRESIVITA SLOVOTVORNÁ

V oblasti slovotvorby se setkáme s velmi četným zastoupením inherentní expresivity. Expresivita je zde způsobena příponou, která svým tvarem nápadně odlišuje od neutrálního základu zpravidla již existujícího slova neutrální povahy, od kterého je expresivní novotvar utvořen. Expresivitu danou sufixací můžeme doložit u substantiv, adjektiv, příslovcí, sloves a některých zájmen. V případě adjektiv je expresivita dána příponami deminutivními (zdrobňujícími). Pokud je užití konkrétní deminutivní přípony ve slově frekventované, slovo svůj expresivní příznak ztrácí (např. slovo *maličký*). Ojedinelé jsou deminutivní přípony u číslovky všecek (*všecičko, všecinko*) a u zájmena každý (*každíčký, každinký*).

V češtině je inherentní expresivita dána substantiv maskulin těmito domácími příponami¹⁵:

- **-a** nositelé negativních vlastností, slova jsou tvořena konverzí (*necuda, nemrava, nelida, nerozuma*)
- **-ák** u jmen nositelů vlastností utvořených z adjektiv (*drsňák, slad'ák*), z nesklonných adjektiv cizího původu (*štramák, švorcák*), adjektiva s původní příponou *-ový* (*tenisák, litrák*), adjektiva s původními příponkami *-ský, -ovský* (*sviňák, venkovák, mistrák*), adjektiva s původní příponou *-ovní* (*sport'ák*), adjektiva původními příponami typu *-avý, -í* (*dobyččák*), *-ní* (*průchod'ák, obchod'ák*), *-ivý* (*všivák*), u jmen podle příslušnosti k nějaké skupině (*Rusák, Prusák, pravičák*)

¹⁵ ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961, s. 16–42.

Expresivitu pro své časté užití ztratila slova¹⁶: *krvák, blond'ák, fešák, tvrd'ák, uherák, pošták*. Nadále jsou však expresivně chápané zdvojnásobiny těchto slov (*fešáček, tvrd'áček aj.*)

- **-áč** označení nositelé negativních vlastností (*bachráč, břicháč, chundeláč, brejláč, nosáč*)
-ec označení nositelů negativních vlastností (*hlušec, ožralec, ospalec*)
Celou řadu slov z těchto dvou skupin považujeme již za neexpresivní (*opilec, pitomec, surovec, tupec*) Expresivitu nadále nesou zdvojnásobiny těchto slov.
- **-ek** označení jména nositelů odvozená od adjektiv dějových, přeneseně označují nějakou negativní vlastnost, jsou myšlena hanlivě, ponechávají si svou expresivitu i přes četnost užití (*mazánek, otrhánek, uplakánek, usmrkánek, ušmudlánek, pokakánek, posránek*)
- **-och** u jmen nositelů vlastností odvozených od adjektiv (*tlust'och, mlad'och, staroch*). U některých slov utvořených podle stejného modelu však expresivitu nepociťujeme (*běloch, slaboch*)
- **-oušek** u jmen nositelů vlastností (*drahoušek, bucloušek, slaboušek*).
- **-as** u nositelů vlastností odvozených od adjektiv (*mlad'as, kraťas, prud'as*) a u slov odvozených ze základů substantivních (*džentlas, lotras, mamlas, tulpas, tříd'as*)
- **-an** u nositelů vlastností (*suchan, nosan, socan, dacan*)
- **-oun** u jmen nositelů vlastností odvozených z adjektiv, častěji však od kmenů nedokonavých sloves (*slepoun, chrchloun, mlsoun, mračoun*) Za expresivní není z této skupiny považováno slovo *šplhoun*, má pouze příznak hanlivosti.
- **-our** u nositelů vlastností (*hubeňour, kaňour*)
- **-ous** u nositelů vlastností (*mrňous, divous*)
- **-a/-ta/-ka** u názvu nositelů vlastností, pro svou produktivitu a četnost užití se expresivita často stírá (za expresivní nejsou považovány slova *obejda, necuda*). Expresivitu si podržela slova vulgární (*posera, prd'ola*), slova (*ňouma, brynda, poberta, ouřada, outrata*)
- **-out** deverbativa (*žrout, mlsout, mrzout*)

¹⁶ Pro porovnání expresivity u příkladů uvedených Zimou se současnou situací v jazyce byla využita internetová podoba Slovníku spisovného jazyka českého.

Expresivita daná příponami u substantiv feminin:

- **-na** nositelky vlastností (*drbna, štěkna, chlubna*)
- **-anda** obecná, slangová a argotická pojmenování osob a činností (*šuškanda, šeptanda, dupanda, čumenda, štramanda, fešanda*)
- **-izna** (*barabizna*)
- **-ajzna** slangové a vulgární pojmenování (*štabajzna, tlamajzna, všivajzna*)

Expresivita daná příponami u substantiv neuter:

- **-isko** (*dobrotisko, chlapisko, psisko, vousisko, čertisko*)

Expresivita slov hybridních. Hybridními slovy rozumíme slova tvořená z českého základu pomocí cizí přípony.

- **-ista, -ant, -átor, -ián, -ius, -and** (*srandista, pracant, synátor, vědátor, hrubián, milius, nýmand*)

Expresivita daná změnou neživotnosti na životnost:

- **-ina** (*dřina, vyzáblina, vychrtlina*)
- **-dlo, -lo** (*zlobidlo, nemehlo, třeštidlo*)

Expresivita vzniklá významovou změnou slovotvorného typu:

- **-árna** vznikají především slova vulgární (*čuňárna, lumpárna, rošťárna, sviňárna, ulejárna*)

Expresivita působená reduplikací (zdvojováním):

- reduplikací téhož slovního základu vznikají např. kompozita (*čiročirý, pouhopouhý, čistočistý, černočerný, temnotemný aj.*)

Expresivita adjektiv tvořených z adjektiv pro vyjádření míry vlastnosti:

- Adjektiva různé míry vlastnosti jsou nejčastěji tvořena sufixy: **-ičký, -oučký, -inký, -ounký, -ičičký, -ilinký, -oulinký, -ouninký, -inkatý, -ánský** (*staříčský, jemňoučký, malinký, milounký, slaboulinký, hlubokánský*)

Velké skupiny tvoří slova deminutivní a augmentativní. Deminutivum (zdrobnělina) je substantivum nebo výraz jiného slovního druhu, který má zdrobnělý význam oproti neutrálnímu významu jiného, příbuzného výrazu. Augmentativa jsou opakem deminutiv. Mají význam velkých rozměrů nebo význam převážně negativní. Takto jsou sufíxy deminutivní a augmentativní vymezeny v *Příruční mluvnici češtiny*:

- sufíxy deminutivní pro maskulina jsou **-ek, -ík, -eček, -íček**, (*sameček, chlapík, hříbeček, bratříček*)
Pro feminina **-ka, -ička, -ečka** (*dcerka, chybička, knížečka*)
Pro neutra **-ko, -átko, -íčko, -ečko, -éčko** (*bříško, zvířátko, zdravíčko*)
- sufíxy augmentativní **-isko, -ák, -izna, -ajzna, -as, -oun** (*chlapisko, chlapák, tlamajzna, lotras, vrahoun*)

3.4 EXPRESIVITA LEXIKÁLNĚ SÉMANTICKÁ

Do slov s expresivitou lexikálně sémantickou řadíme citoslovce a slova onomatopoická¹⁷. Lexikálně sémantická expresivita je spjata se základním významem slova, který vyjadřuje jiný druh vztahu ke skutečnosti než u ostatních slov slovní zásoby. Zatímco u většiny slov můžeme v rovině pojmenování, tj. ve vztahu označující – označované hovořit o nemotivovanosti, nahodilosti, konvenčnosti, u slov s expresivitou lexikálně sémantickou rozpoznáváme vztah objektem a formou. V těchto slovech se nejedná o „přesné napodobení akustických skutečností, nýbrž o přibližné a zcela konvenční napodobení určitých zvuků“.¹⁸

Citoslovce rozdělujeme na objektivní a subjektivní. Subjektivní citoslovce dále dělíme na impulzivní (vyjadřují projevy citových hnutí, např. *ach, ouvej, fuj*) a imperativní (vyjadřují vůli mluvčího např. *hybaj*). Tyto dva typy jsou považovány za expresivní. Objektivní citoslovce (zvukomalebná) vyjadřují skutečnost jedinečnou (hlasy zvířat, zvuky přírodních jevů, zvuky způsobené pohybem předmětů) a lexikálně expresivní nejsou (Expresivitu nám u těchto slov může připomínat nápadnost jejich hláskového skladu. Lexikální expresivity u zvukomalebných slov nabývají pouze výrazy, které mají neutrální synonymický ekvivalent (Výrazy typu *ňafat, bimbat* mají svá neutrální synonyma *štěkat, zvonit*, lze je tudíž považovat za výrazy lexikálně expresivní.).

¹⁷ Onomatopoická slova – zvukomalebná slova vyvolávající představu konkrétního zvuku.

¹⁸ převzato z Ferdinand de Saussure, *Kurz obecné lingvistiky*. Paříž, 1922.

3.5. EXPRESIVITA LEXIKÁLNÍ

V české slovní zásobě se kromě slov nociónálních objevuje velké množství slov s emociálním příznakem. Právě emocionalita, citový vztah mluvčího ke skutečnosti, způsobuje expresivnost. Emocionalitu je nutno chápat jako užší pojem, dílčí složku termínu expresivita. Slova emocionální jsou vždy expresivní, ale ne všechna slova expresivní jsou zároveň emocionální. Citově zabarvená slova mohou mít kladný nebo záporný hodnotící příznak.

Slova s kladným expresivním příznakem dělíme¹⁹:

- **eufemismy (meliorativa)** – slova lichotivá, slova, která zlepšují význam. Používají se pro pojmenování nemilých, nepříjemných, nevhodných skutečností. Dochází k zmírnění, zjemnění na zastření skutečnosti nebo děje. Eufemismy jsou často ustálená souslovná pojmenování (*mít náladu = být opilý, odejít na věčné časy = zemřít, odcizit = ukrást, nevonět = smrdět*) Užití eufemismů není trvalé, ustálená pojmenování zastarávají, podléhají aktualizaci.
- **familiární slova** – slova uplatněná v intimním soukromém rozhovoru mezi známými, blízkými či příbuznými lidmi. Mají důvěrný a domácí přízvuk (*mami, tati, zlatíčko, sluníčko*) K familiárním slovům řadíme i některá slova obecně česká (*kafe, brečet*).
- **hypokoristika** – jména domácí, domácí obměny osobních jmen, popř. jejich zkomoleniny, zkratky, zdrobněliny (*Vašík, Pepík, Máňa – jméno Marie má kupříkladu asi 80 domácích obměn*)
- **dětská slova** – slova používaná dětmi nebo užívaná při komunikaci s dětmi (*papat, hajat, bumbat, spínkat*)

Slova se záporným expresivním příznakem:

- **hanlivá slova** – označují nepříznivý, odmítavý či pohrdavý postoj mluvčího ke skutečnosti, mohou zveličovat nějakou negativní vlastnost osoby či objektu (*šmelinář, špicl*)
- **dysfemismy** – protiklady eufemismů, dochází k záměrnému zhoršení, zdrsnění významu (*zdechnout, natáhnout brka, pérka, bačkory, ráfky = zemřít; vožrat (se), ztřískat (se), zpráskat (se), zlynčovat (se), vylejt (se), vyprasis (se), zprasis*)

¹⁹ KROBOTOVÁ, Milena, *Úvod do české stylistiky*. Olomouc, 2004, s. 37.

(se), zmrskat (se), vyndat (se), vykalit (se), zlinkovat (se), sešvíkat (se), sežrat (se), ochmelit (se), orumit (se), ovínit (se), zrumovatět, zdrátovat (se), nakoupit (si), zrušit (se), zpumpřlíkovat (se), restartovat (se), zrestaurovat (se), vykropit (se), zrubat (se), znevýhodnit se, zhvízdát (se), zlupat (se), zhulákat (se), našít (se), zlískat (se), zkárovat (se), být moudřej = opít se)

- **zhrubělá slova** – označují způsob vyjadřování nepřiměřený dané situaci. Jde o projev mluvený, společensky krajně nevhodný, zhrubělý (*vybodnout se, kraviny, kašlat na něco, držet hubu, žrát*)
- **vulgarismy** – hanlivé, urážlivé pojmenování osob. Tyto nadávky jsou ustálené, ale vznikají i nové (*kráva, debil, chuj, pičus*)
- **ironismy** – pojmenovávají nepříjemnou skutečnost tím, že ji vyjadřují opakem (*To se ti fakt povedlo! = nepovedlo, To mělo vážně cenu! = nemělo cenu*)

3.6 VYMEZENÍ EXPRESIVITY V ČESKÉ STYLISTICE

Josef Václav Bečka v České stylistice (Praha: Academia, 1992) rozděluje expresivitu lexikálních prostředků na expresivitu zvukovou (nápadné znění slova) a expresivitu výrazovou. Zatímco expresivitu zvukovou si slovo podržuje bez ohledu na to, v jakém kontextu je použito, expresivitu výrazovou může získat i slovo povahy neexpresivní, pokud je užito neobvykle, nápadně, aktuálně.

Bečka dále vyděluje prostředky citově expresivní a apelově expresivní. Obě tyto kategorie jsou příznačné pro mluvený projev, uplatnění mají rovněž v uměleckých textech, proto se jimi nebudeme zabývat podrobně. Citové expresivity nabývají slova a věty, ve kterých projevujeme ke skutečnosti určité emoce. Apelovou expresivitu pocítujeme u vět rozkazovacích, zvolacích, přacích, méně pak u vět tázacích.

Jak již jsme řekli, výrazovou expresivnost pojmenování získávají lexikální jednotky neutrální povahy v aktuálním užití. Platí zásada: „Slovo zní přirozeně v té oblasti užívání, v níž je běžné. Nemá-li expresivitu zvukovou nebo citovou, zní tu jako slovo stylisticky neutrální. Je-li ho však užito v oblasti, v níž není běžné, stává se nápadným a nabývá výrazové expresivity.“²⁰

²⁰ BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 125.

Mezi prvky výrazové expresivity patří:²¹

- **archaismy** – slova, která vyšla z užívání, pro označení dané skutečnosti se užívají slova jiná (*šlojír – závoj, škamna – školní lavice*)
- **historismy** – slova označující již zaniklou skutečnost (*calta – obilná placka, rýnský, grešle – druh mince, dráb, ras – názvy povolání*)
- **neologismy** – novotvary, nově utvořené nebo přejaté slovo, neustálené nevžité (*hardvér, kompjútr, šou, marketing*)
- **Idiomy, frazémy** – ustálené spojení slovních tvarů, jehož význam není odvoditelný z jeho částí (*chytat lelky, mít za lubem, dostat čočku, dělat Zagorku*)
- **Nepřímá (obrazná) pojmenování** – autor označí jev skutečnosti slovem, které lexikálně má jiný, označuje jinou skutečnost. Neoznačuje tedy jev přímo, nýbrž oklikou. Obrazná pojmenování lze členit do několika skupin. V textech se uplatňuje významová jednoznačnost či mnohoznačnost (polysémie) slov. Slova mnohoznačná jsou slova nesoucí více než jeden význam. Podstatou jejich existence v jazyce je sémantické tvoření pojmenování, kdy nový význam vzniká přenesením pojmenování (slova) z jednoho denotátu (skutečnosti) na označení jiného denotátu.

Přenášení významu na základě vnější podobnosti dala vzniknout těmto obrazným pojmenováním: Metafora, personifikace, synestezie, oxymóron. Metafora je přenesení pojmenování na základě vnější podobnosti. O personifikaci hovoříme v situaci, když neživým věcem jsou přisuzovány lidské vlastnosti a schopnosti (*slunce se usmívá*). Při synestezii dochází k záměnám smyslových vjemů, často v epitetech (*hořká vůně mandlí*). Oxymóronem rozumíme spojení dvou slov, která si z hlediska významu odporují.

Přenášením významu na základě vnitřních souvislostí vznikají tyto obrazná pojmenování: metonymie, synekdocha, perifráze, hyperbola, litotes. Metonymie je spojení dvou významů na základě věcně souvislosti (*město čeká – všichni obyvatelé města*). Synekdocha je označení celku, kterým míníme část, nebo záměna částí za celek (*vstoupím přes rodný práh – domov nahradíme prahem*). Perifráze je popis, jímž se vystihuje určitý jev nebo děj

²¹ BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 124-127.

pomocí typických znaků, nepojmenovává věc přímo, ale prostřednictvím pojmenování hlavních vlastností či vzhledu. (*přístroj Celsiův – teploměr*). Hyperbolou rozumíme básnické nadsazení skutečnosti (*Sto roků v šachtě žil*). Litotes označuje popření opačného pojmu, slouží ke zjemnění výpovědi (*dva zápory vedle sebe např. nemohu vás nepochválit*).

4. NOVINOVÝ TITULEK

Slovo titulek má původ v latinském slově *titulus*, které znamená jméno, nápis nebo nadpis. Titulek můžeme tedy definovat jako krátký úvod k mluvenému nebo v častějších případech psanému textu. Novinový titulek plní několik základních funkcí. Kromě již zmíněného úvodu k textu slouží titulek k upoutání čtenářské pozornosti, předkládá základní informaci o obsahu článku a napomáhá čtenáři ke snadnější orientaci v periodiku. Z tohoto hlediska je velice důležitá grafická úprava titulku. Titulek v tisku zásadně ovlivňuje zaujetí čtenáře a rozhoduje o tom, zda se čtenář bude článkem nadále zabírat. Je proto důležité, aby byl titulek poutavý, přitažlivý, výstižný a srozumitelný. V seriózním periodiku by titulek měl přinášet skutečné, závažné, relevantní informace a jeho vyznění by nemělo být víceznačné, zkreslující, matoucí.

Výzkumu v oblasti titulků se věnoval ve své práci *O reklamě* David Ogilvy. Poznatky Ogilvyho v oblasti titulků by se daly shrnout do několika bodů:²²

- Titulky čte průměrně pětkrát více lidí než celý text.
- Nejlepší jsou titulky, které obsahují novinky. Titulky s obsahem nové informace si průměrně zapamatuje o 22 % lidí více.
- Titulky, které obsahují užitečné informace, přilákají nadprůměrnou pozornost.
- Přesné údaje jsou účinnější a důvěryhodnější než obecné.
- Pokud je titulek nebo jeho část umístěna do uvozovek, jeho zapamatovatelnost a poutavost je v průměru o 28 % větší.
- „Rafinované“ titulky (se slovy vícevýznamovými, se slovními hříčkami atd.) mohou znesnadnit pochopení sdělení. Titulek by měl telegraficky sdělit to, co chce autor čtenáři říci.

²² OGILVY, David. *O reklamě*. Management Press, dotisk 4. vydání, 2011, s. 422- 437.

- „Slepé“ titulky nedávají podstatné informace, proto je jejich funkce zapamatovatelnosti a upoutání o 20 % nižší než je průměr.

Novinové titulky prodělaly značný historický vývoj. „Zatímco v sedmdesátých letech dvacátého století převažoval názor, že titulky mají být krátké a neúplné, aby zaujali čtenáře a vzbudili v nich zájem o celý text. Typickým pro toto období byly titulky statické (bez verba finita). Upřednostňovaly se titulky do tří slov. Také z hlediska syntaxe byly využívány titulky, nevětčné, heslovité popřípadě titulky tvořené větou jednočlennou. Titulky obsahující větu dvojčlennou nebo souvětí se objevovaly pouze sporadicky.

K proměně charakteru titulků dochází až v devadesátých letech dvacátého století. Titulek si ponechal svou orientační funkci, avšak velice výrazně vzrostla funkce poutací a výtvarná a to zejména u bulvárních tiskovin. Titulek zároveň začal preferovat konkrétnost a obsažnost sdělení, některé deníky prohloubily strukturu nadtitulků, hlavních titulků, úvodních zvýrazněných odstavců. Jiné deníky se rozhodly pro dlouhé jedno- i víceřádkové titulky. S rostoucím významem titulků rovněž souvisí tendence zkracovat sdělení článku. U delších sdělení se začaly uplatňovat tzv. citátové mezitulky.“²³

4.1 KLASIFIKACE NOVINOVÝCH TITULKŮ

Klasifikovat novinové titulky lze několika způsoby. První, co nás na titulku zaujme, je vizuální zpracování. Zde je důležitý typ a velikost písma, jímž je titulek vysázen. Poměrně nápadný je rovněž způsob umístění titulků na stránce periodika. Jak již bylo zmíněno výše, současný novinový titulek zřídka stojí osamocen. Jednotlivé typy titulků ve své práci popisuje Jaroslav Bartošek a dochází k tomuto dělení:²⁴

- **nadtitulek** – nachází se nad hlavním titulkem, přináší často nezpřesněnou, obecnou informaci související však úzce s titulkem
- **meztitulek** – je uvnitř rozsáhlejšího materiálu
- **podtitulek** – nachází se pod hlavním titulkem, zpřesňuje, konkretizuje obsah sdělení titulkem

²³ BARTOŠEK, J. Novinové titulky. In: *Jazyk a jeho užívání*: sborník k životnímu jubileu profesora Oldřicha Uličného. Praha: Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 1996, s. 61-62.

²⁴ BARTOŠEK, J., *Zpravodajství a publicistika*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 46.

- **společný titulek (též zastřešovací)** – zastřešuje více žurnalistických příspěvků se shodnou tematikou

Další pohled na problematiku novinových titulků přináší ve své práci Eva Minářová.²⁵ Titulky dělí podle přítomnosti nebo absence verba finita na statické a dynamické, podle obsažnosti sdělení a míry určitých informací na titulky konkrétní a neurčité. Z hlediska kontextového členění podle přítomnosti tématu a rématu rozeznává titulky tematické, rematické, nebo tematicko-rematické. Ze syntaktického hlediska dělí titulky na větné, souvětňné nebo naopak na nevětné heslovité, tezořité. Titulky lze dále dělit podle počtu slov, podle větné modalitě aj. V následujících kapitolách rozdělíme titulky ve vztahu k tématu a obsahu textu.

4.2 ZPRAVODAJSKÉ TITULKY

Zpravodajské titulky jsou po obsahové stránce nasycené informacemi, v jejich úvodu se nejčastěji setkáme se základním problémem, který je následně rozšířen a doplněn (tematicko-rematický postup). Titulek spolu s podtitulkem sdělují podstatu celého textu.²⁶ Ve velké míře je rovněž využíván titulek zastřešující.

Pro zpravodajské titulky je příznačné vtěsnat vyčerpávající množství informací do nepřilíš dlouhého textu. V praxi je tento problém řešen tím, že číselné údaje se nevyjadřují slovem, používá se často zkratek, kratších synonym, nebo elipsy (vypuštění) slovesa. Rovněž bývá využívána neukončená nebo nevyřčená výpověď. I přes snahu o úspornost se zpravodajský titulek nevyhýbá rozvířým dvojčlenným větám nebo souvětím. V menším počtu, oproti dřívějšíku, jsou zpravodajské titulky heslovité, či tezořité.

Dalším jevem často využívaným při tvorbě publicistického titulku je tzv. kataforická elipsa²⁷ (vynechání, elidování pozice subjektu). Tímto způsobem dochází k významné dynamizaci titulku. Zpravodajské titulky by měly především podat vyčerpávající popis, přiblížení problému, o kterém pojednává článek. Jejich prvotní funkce je bezesporu informativní, titulky by měly mít konkrétní, neutrální povahu. Avšak v silném konkurenčním boji a ve snaze zaujmout se autoři uchylují k inovativním obměnám, které jsou častou

²⁵ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Grada, ISBN: 978-80-247-2979-4, s. 255-257.

²⁶ MINÁŘOVÁ, Eva, *Stylistika pro žurnalisty*. Grada, ISBN: 978-80-247-2979-4, s. 256.

²⁷ BARTOŠEK, J., *Zpravodajství a publicistika*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 80.

šokující, nezřídka kdy je taková obměna na hranici etiky či dobrého vkusu. Jedním z takových oživení, jež ve zpravodajském titulku chápeme jako stylově nežádoucí, je užití expresivních prostředků.

4.3 PUBLICISTICKÉ TITULKY

Ve srovnání se zpravodajskými titulky bývají publicistické obvykle kratší, vyhýbají se širokým titulkovým komplexům, využívají pouze mezititulky (často s citací autora nebo hrdiny článku). Publicistické titulky nebývají také tak striktně a důsledně zaměřené na pouhé sdělení informace, často využívají vtipu, metaforického vyjádření nebo původnosti. V publicistických titulcích se hojně setkáváme s frazémy, příslovími a pořekadly. Publicistický titulek se však nevyhýbá ani citátům, výroků mluvčích a parafrázím na ně nebo na jiné obecně známé texty²⁸ (*Babičko, proč máš tak velký důchod? Já jsem bankéř! Kdo je víc?*). Dalším znakem tohoto typu titulku množství vět tázacích, zvolacích a výzvoových. Velice frekventované je užití nevlastní přímé řeči²⁹ (např. *Štěpánek: Prohlédl jsem si to sám. Janda: Neodrazujte fanoušky. Dotace Jiřeniinu? Plýtvání, říká ministr.* – formulace v tisku bývají bez uvozovek, uvozovací větu odděluje dvojtečka). Z hlediska syntaxe převažují jednoduché věty nad souvětími. Mnoho originálních publicistických titulků svojí původností pro časté opakování ztrácí, stávají se z nich novinářské automatismy a klišé.

4.4 TITULKY V BULVÁRNÍM TISKU

Na okraj naší práce se zmíníme o titulcích bulvárních tiskovin. Tyto titulky nad jiné vynikají snahou o upoutání pozornosti. Po vizuální stránce jsou bulvární titulky typické velká písmena, barevné rastry a rámečky, doplněné velkými barevnými fotografiemi a rozsáhlými popiskami, které do jisté míry nahrazují sdělení článku. Po stránce jazykové nacházíme všechny nežádoucí prvky, které se v publicistice objevují. Titulky jsou nepřesné, nekonkrétní a zavádějící, velice často zveličují nebo glorifikují naprosto nedůležité osoby a události. Hrdiny bulvárních článků jsou známé i méně známé kulturně a veřejně činné osoby, které jsou zde většinou zobrazovány v negativním světle. Dalšími lidmi, kterým je věnovaná

²⁸ MINÁŘOVÁ, Eva, *Stylistika pro žurnalisty*. Grada, ISBN: 978-80-247-2979-4, s. 258.

²⁹ Tamtéž.

v bulvárním tisku pozornost jsou tzv. hrdinové jedné minuty – lidé, kteří se „proslaví“ jednou, často právě jen prostřednictvím bulváru.

Snaha titulků prodat článek a upoutat se projevuje i tím, že často slibují jiný obsah (např. titulek *Syn Bartošové trpí neléčitelnou chorobou!* – zlomek čtenářů, který se nespokojí pouze s titulkem a popiskem k fotografii, se v článku dozví, že dotyčný trpí celkem běžným druhem atopického ekzému). Dalším jazykovými prohřešky bulvárních titulků je stylisticky nevhodné využívání prvků ze všech jazykových vrstev, častá přítomnost nemotivovaných (chybných) odchylek ve větné stavbě, pokleslé, klišovitě vyjadřování a omezenost slovní zásoby.

Bulvární tisk pracuje s aktualitou, jejíž význam postupně klesá, namísto seriózních informací zprostředkovává pudové emoce (sex, násilí). Pohybuje na hranici nebo za hranicí vkusu a etických pravidel. Smutným faktem zůstává, že bulvární tiskoviny se prodávají v pětikrát až desetkrát větších nákladech než tiskoviny seriózní a že se v boji o čtenáře začínají tiskoviny s „nálepkou seriózní“ bulváru přibližovat.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. JEDNOTLIVÉ TYPY EXPRESIVITY A JEJICH DOKLADY

Expresivitu jsme na základě poznatků z odborné literatury a na základě teoretické části naší práce rozdělili do šesti typů. Abychom přiblížili, jak probíhala praktická část práce, hledání expresivních titulků, u každého typu uvedeme vždy několik dokladů získaných z analýzy námi zkoumaných deníků. Expresivní tvar v titulku je v **šedém poli** a psán kurzivou. Ke každému typu expresivity autoři připojili krátký komentář, v němž se snaží objasnit, proč tento expresivní typ našel u novin uplatnění.

1. Expresivita hlásková

Je charakteristická pro nápadnost ve znění slova. Slovo s nápadnou hláskovou podobou svého základu je nápadné rovněž v novinovém titulku a „přitáhne“ čtenářskou pozornost. Nalezené prostředky expresivity hláskové lze dále třídit. Množství prvků patřilo do roviny obecně české (figl, kurňa), objevilo se jméno pohádkové postavy (pižďuch) nebo slovní hříčka (Xindl X).

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Velký výsledek? Velký **průšvih!**

Goebbels, Hillard, Kafka a **pižďuchové**

Kryštof má singl s **Xindlem X**

Narkomanka vymyslela nový „spořicí **figl**“

Rozesmát lidi, to je, **kurňa**, těžké!

2. Expresivita slovotvorná

Expresivita slovotvorná byla v denících zastoupena velice hojně. Je zajímavé, že expresivita daná příponou a expresivita tvořená deminutivními sufixy byly zastoupeny poměrně rovnoměrně, expresivita augmentativní se v denících nevyskytovala. Důvodem může být fakt, že augmentativní sufixy se často připojují k lexémům, které mají negativní význam obsažený již v samotném základu. V dokladech se objevily typické slovotvorné přípony *-as*, *-án*, *-ák* a také cizí slovo s příponou *-ant*. U deminutivních slovotvorných sufixů je příznačný citový vztah k označovaným jevům (tlapky, krteček, cigárko) nebo významový posun (Když Nečas prochází uličkou, Topolánek mlčí).

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Expr. slovotvorná daná příponou:

Boris Rösner, to byl **hrubián** i noblesa sama

Jak pomalý Heger předjel **bouráky**

Princ a **prud'as** s Natálií Portmann

Berdycha vyřadil **kvalifikant**

Expr. slovotvorná daná deminutivní příponou:

Když Nečas prochází **uličkou**, Topolánek mlčí

Z raketoplánu dorazila první fotka **krtečka**

Čechomor zahraje pomocným **tlapkám**

Exekuce se Štávou, **cigárkem** a zkaženým sýrem

3. Expresivita lexikálně sémantická

Do této kategorie patří citoslovce. S citoslovci jako s expresivním prostředkem v novinovém titulku frekventovaně pracují bulvární tiskoviny. Z dokladů je patrné, že ani v seriózním tisku nejsou výjimkou. Citoslovce se těší přízni kvůli jazykové ekonomii anebo kvůli originální slovotvorné modifikaci (Lars, fujky, fujky).

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Alespoň to zkusit, **krucinál!**

Grrr! Buch! Vondráčková si zase stěžuje

Prásk. Prásk! Ani dvě havárie nezastavily tým Audi

Tady měli bakterie... **Aha**, tak asi ne

Lars, **fujky, fujky**

4. Expresivita lexikální

a) eufemismy (meliorativa)

Eufemismy nebyly, jak patrné z dokladů, v titulcích často obsaženy. Domníváme se, že jejich nízké užití je dáno tím, že eufemismy popisují situaci nepřímou a tento opis by výrazně prodloužil titulek. Náš výzkum přinesl pouze dva uvedené doklady.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Zatahovat do sporu soud **nebylo šťastné**

Vyhasínající oči populárního Bóži.

b) familiární slova

Familiární slova v titulcích často cílí na mezilidské vztahy a snaží se vyvolat zájem o článek tím, že čtenáři mohou vybavit vlastní rodinné vztahy. Titulky ve velkém počtu případů působí na emoce čtenářů, což může být u seriózních tiskovin nežádoucí.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Dědeček byl legionář. Válčil na Piavě, nebo u Zborova?

Co by měl mít správný penzion pro **táty**?

Maminka není doma, je ve vězení. Ale mají tam i hračky

Expedice Apalucha aneb **strejda** David není strašidlo

Pařížská senzace: „**Máma** Kim“ vypadla

c) hypokoristika

Hypokoristika v titulcích deníků byla poměrně častým jevem. Že tento prostředek rovněž působí na emoce čtenářů, pochopíme, když si do titulků dosadíme jméno v základním tvaru (Srovnejte s titulkem z dokladů: Annu unesenou do Ruska soud svěřil otci).

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

To je pro tebe, **Xavi**. Contador vyhrál pro mrtvého kolegu.

„**Rafa**“ dál vládne. Šestý titul pro Nadala, Čína má první

O **Johance** z Arku a herdek ženské, dceři svého otce

Nejvíce si odpočívá na procházkách s **Pájou**

Aničku unesenou do Ruska soud svěřil otci

d) dětská slova

Jsou v titulcích okrajovou záležitostí, svou podstatou se do novinových titulků nehodí. V novinách podrobených výzkumu byly nalezeny pouze dva uvedené doklady.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Mistři dorazili oholení a trochu **vyspinkání**

Pipka 23 dostala čtyři roky vězení

e) hanlivá slova

Jsou hojně využita a často byla obsažena v titulcích publicistických rubrik, nikoli jen jako výrok postavy z článku, ale jako vklad samotného autora titulku, aby vyvolala čtenářskou pozornost. Velké množství hanlivých, zhrubělých a vulgárních slov jen dokládá zhrubění a vulgarizaci jazyka. Vulgarizace současného jazyka publicistiky lze doložit i srovnáním, například s tiskovinami z osmdesátých let dvacátého století, kdy bylo užití vulgarit v titulku nemyslitelné.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Jednání vládních **hlavounů** připomíná „život ve třech“

Ať soupeři **žerou** trávu, píše se na Murrayho brašně

Opět **lůza**

Na kafe expert, na pivo **břídil**

Odboráři: Blokády nebudou proti lidem, ale proti **papalášům**

f) dysfemismy

Námi zkoumané titulky nepřinesly žádný doklad. U dysfemismů může být důvodem, že autoři titulků nechtějí zhoršovat již tak negativní význam obsažený v původním výrazu.

g) zhrubělá slova

Objevují se v komentářích a výrocích, protože jednoznačně přispívají k ozvláštňení titulku, jsou velmi oblíbená a pokud je v rozhovoru s postavou článku užito, byť jen jediné zhrubělé slovo, zpravidla se v titulku objeví.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Natočit **blbou** pohádku je až moc snadné, tvrdí ocenění Petr Nárožný

Popravené okurky: nevědět je větší zločin než říci **blbost**

Klausovy **kecy**

Nepůjčuje jen **idiot**

Kašleme na pravidla. Maturanti zveřejňují testy.

h) vulgarismy

Ač se vyskytují v titulcích poměrně často, ve většině se jedná o citace postav z článku. Faktem ovšem zůstává, že tyto pepřné komentáře jsou v titulku vítaným zpestřením a přilákají bezpochyby čtenářskou pozornost.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Vyližte si... Protest v Praze

Karolína Peake: Jsme sice slušní, ale nejsme *pitomí*

Jeho knížecí *pako*

Stačilo by vyházet ty starý *k...y*

i) ironismy

Ironismy nejsou v titulku příliš častým jevem. Autoři se domnívají, že užitím ironismů (zvláště nepříliš průhledných) by mohl být titulek nesprávně pochopen. V novinách se vyskytl jediný doklad.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Rady „*odborníka*“, které mne děsí

j) idiomy

Idiomy se v titulcích objevují hojně a pravidelně. Ačkoli většina z nich je čtenáři srozumitelná, zůstává pravdou, že mohou někdy ztížit orientaci v titulku a snížit jeho výpovědní hodnotu. Idiomy jsou v publicistické stylu očekávaný prostředek, někdy je jejich užití natolik časté, že je lze považovat za automatismy. Jak vyplývá z dokladů, jedná se ve velkém počtu případů o idiomy kolokviální.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Obama se chce *dostat na kobylku* opilým vojákům

České knedlíky *šly* v Bruselu *na dračku*

Živák Oceánu *má své mouchy*, ale rozptyluje hodně obav

Někde *jsou na štíru* s hygienou, jinde nemají moc co nabídnout

Šel soud *na ruku* vládě, nebo chránil občany?

k) obrazná pojmenování:

Další výrazně zastoupenou skupinou jsou obrazná pojmenování. Podobně jako idiomy titulku přidají na zajímavosti, zároveň ale titulek někdy může ztratit svou základní funkci, a sice podat přesnou, jednoznačnou a srozumitelnou informaci (např. samostatný titulek: Usnul jako špalek; má nulovou výpovědní hodnotu).

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Tenisové **Waterloo**! Berdych končí

Potoky slz kvůli zelené kartě

„Ministr **Koniáš**“. Protest proti větší DPH na knihy

Šetlík se loučil, **tribuny** tleskaly

Usnul jako špalek

5. Expresivita adherentní

Ve velkém počtu byla zastoupena i expresivita adherentní. Expresivně adherentní lexémy jsou použité v jiném než základním významu, jejich použití přináší do titulku aktualizaci, originalitu vyjádření. V některých případech může být obtížné původní sdělení titulku dešifrovat.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Nevrtejte se nám v zákoně o platech, říkají žalobci

Jan Babák **čaroval** s penězi

Festivalový víkend nabízí folk, beat i rocková **esa**

Zfetovaný řidič **řádil** v protisměru víc než hodinu

Řecko **vře**, premiér nabídl svou demisi

6. Expresivita kontextová

Podle J. V. Bečky mohou být expresivní i neologismy, historismy, archaismy v závislosti na svém okolí. Pokud jsou použity nápaditě a v kontextu, ve kterém bychom je nečekali, mají expresivní povahu. Neologismy, historismy, archaismy mohou znesnadnit správné pochopení titulku, zvláště pokud čtenář jejich nociónální význam nezná.

Doklady z Mf DNES, Lidových novin a Práva:

Odboráři, **vajíčkáři** a krev národa

Nový zákon? Je to **kočkopes**

Narozeniny **mocnáře** Klause

Díky házené si ve fotbale líp pohlídám ofsajdovou past, tvrdí „**snajpr**“ Kovařík

Brzy se vrátí do **škamen**

6. CHARAKTERISTIKA DENÍKU MLADÁ FRONTA DNES

Mladá fronta Dnes (dále jen Mladá fronta) byla založena 1. září 1990 a patří dlouhodobě k nejčtenějším seriózním deníkům v České republice. Před rokem 1989 spadala Mladá fronta pod orgán Ústředního výboru Socialistického svazu mládeže. Nově založená Mladá fronta v roce 1990 přebrala kromě názvu i většinu redakce a čtenářské základny původního deníku. V roce 1991 se vydavatelská společnost M a F a.s. spojila francouzskou firmou Socpresse a vznikla společnost MaFra a.s. Od roku 1995 je společnost MaFra vlastněna německým vydavatelským koncernem Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft, mbH (RBDV).

Na přípravě deníku se podílí centrální pražská redakce a 14 redakcí krajských, šéfredaktorem je Robert Čásenský.

Mladá fronta dnes vychází každý den s výjimkou neděle ve formátu 310 × 230 mm. Deník je rozčleněn do jednotlivých sešitů, označených písmeny A – D. Součástí deníku jsou i tři magazíny a speciální přílohy pro každý den. Sešity mají tradiční uspořádání:³⁰

- sešit A – zpravodajství z domova i ze světa a komentáře
- sešit B – rozšířené zpravodajství z vašeho regionu
- sešit C – ekonomické zpravodajství a pravidelné denní přílohy
- sešit D – zpravodajství ze sportu a kultury, TV program

Specializované přílohy deníku a 3 magazíny vycházející v pravidelné dny:³¹

PONDĚLÍ

- magazín ONA DNES – zajímavosti a novinky ze světa moderní ženy
- rozšířená příloha SPORT – víkendové sportovní dění a sportovní publicistika
- rozšířené ekonomické zpravodajství v příloze BYZNYS SPECIÁL

³⁰ převzato z internetových stránek www.mafra.cz.

³¹ Převzato z internetových stránek www.mafra.cz.

ÚTERÝ

- příloha PENÍZE – radí, jak nejlépe hospodařit se svými financemi, nabízí užitečná srovnání, tipy na výhodné investice
- příloha ZAMĚSTNÁNÍ – praktické rady pro zaměstnance i zaměstnavatele. Největší nabídka volných pracovních míst

STŘEDA

- příloha AUTO – určena nejen aktivním motoristům, obsahuje testy nových i ojetých automobilů a užitečné rady pro všechny, kteří se pohybují po silnicích
- příloha TEST – přináší nezávislé testy zboží a služeb, které připravuje a hradí redakce MF DNES. Rady, jak si správně v obchodě vybrat i jak uspět při reklamaci
- MAGAZÍN DOMA DNES – magazín plný zajímavostí o bydlení, zahradě a hobby

ČTVRTEK

- MAGAZÍN DNES + TV – moderní barevný magazín plný zajímavého čtení s rozsáhlým televizním programem
- příloha ZAMĚSTNÁNÍ – podruhé v týdnu
- příloha VZDĚLÁVÁNÍ – přináší informace o možnostech studia v Česku i zahraničí, přehledy středních i vysokých škol, přípravné testy k přijímacím zkouškám, zlepšení jazykových znalostí a zvýšení kvalifikace

PÁTEK

- příloha ZDRAVÍ – prevence i řešení zdravotních potíží, informace o možnostech léčby, návody, jak si chránit zdraví
- příloha CESTOVÁNÍ – váš průvodce po cestách, jak nejlépe prožít dovolenou v zahraničí i v České republice, tipy na zajímavé destinace

SOBOTA a NEDĚLE

- Víkendové vydání má rozšířenou strukturu. Zpravodajství je doplněné o rozhovory s osobnostmi z politické či obchodní sféry.
- magazín VÍKEND DNES – Zábava, Rozhovory, Scéna, Kavárna, Věda.

Mladá fronta vychází denně v průměrném nákladu 220 tisíc výtisků³², ve čtvrtek přes 358 tisíc výtisků. Odhaduje se, že deník čte 1,07 milionu čtenářů. Mediální skupina Mafra se nezabývá pouze vydáváním Mladá fronty Dnes, její záběr je velice široký. V současnosti je vydavatelem Lidových novin, deníku Metro, významné postavení zaujímá rovněž na internetu zpravodajskými portály iDNES.cz, lidovky.cz, dále portály TOPkontakt.cz, OnaDnes.cz, AUTOMODUL.com, dovolenáiDNES.cz, realityiDnes.cz, jizdnířady.iDnes.cz, jobDNES.cz, Alik.cz, rajce.net. Pod mediální skupinu Mafra spadají dvě rádiové stanice, stanice Expres a stanice classicfm a televizní hudební stanice Óčko.³³

Poznámka: Autoři práce jsou si vědomi, že kapitoly věnující se charakteristikám jednotlivých deníků náleží do teoretické části práce. Pro větší přehlednost práce a snazší orientaci v ní se však rozhodli spojit charakteristiku deníků s kapitolami, které se věnují vlastnímu výzkumu expresivity a obě kapitoly ponechat v praktické části.

6.1. EXPRESIVITA V NOVINOVÝCH TITULCÍCH MLADÉ FRONTY DNES

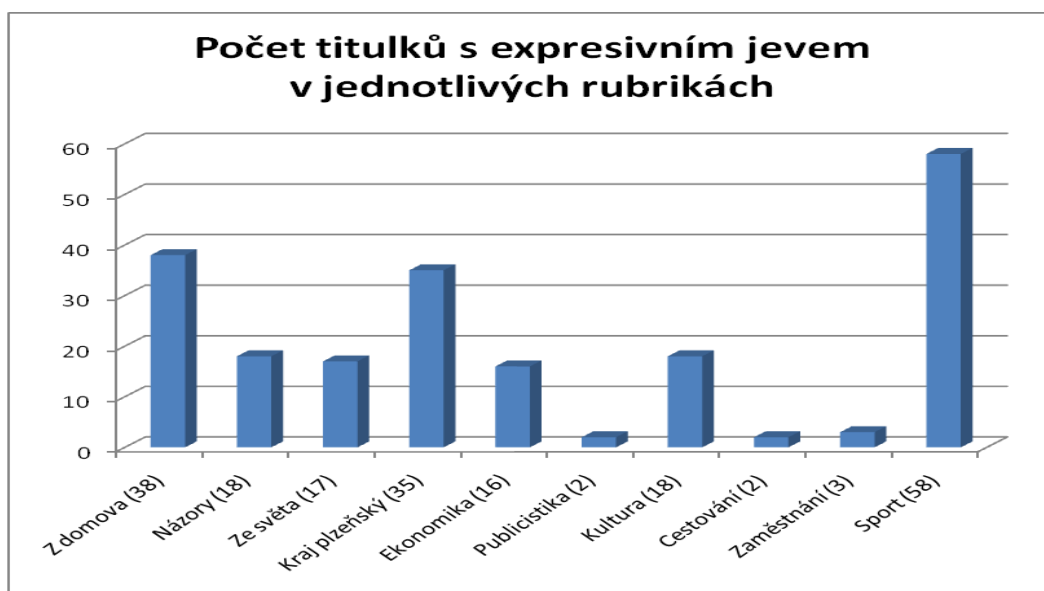
V jednadvaceti výtiscích Mladé fronty DNES sledovaných v období od 26. května do 19. června 2011 bylo podrobena analýze 2186 novinových titulků. Průměrně každý jeden výtisk obsahoval 104 titulky. Expresivní prostředek byl vysledován ve 207 titulcích. Z celkového počtu zkoumaných titulků lze tedy 9,46% titulků označit jako expresivní. Mladá fronta DNES se stala v našem výzkumu deníkem s nejvyšším výskytem expresivních titulků. Expresivní titulek v tomto deníku je v průměru téměř každý desátý.

³² Veškeré údaje o prodejnosti deníků pocházejí z listopadu 2011 a jsou převzaty z ABC ČR (Audit Bureau of Circulations – Kancelář ověřování nákladu tisku).

³³ Podrobnější informace lze nalézt na internetových stránkách www.mafra.cz a <http://cs.wikipedia.org> pod heslem Mladá fronta Dnes.

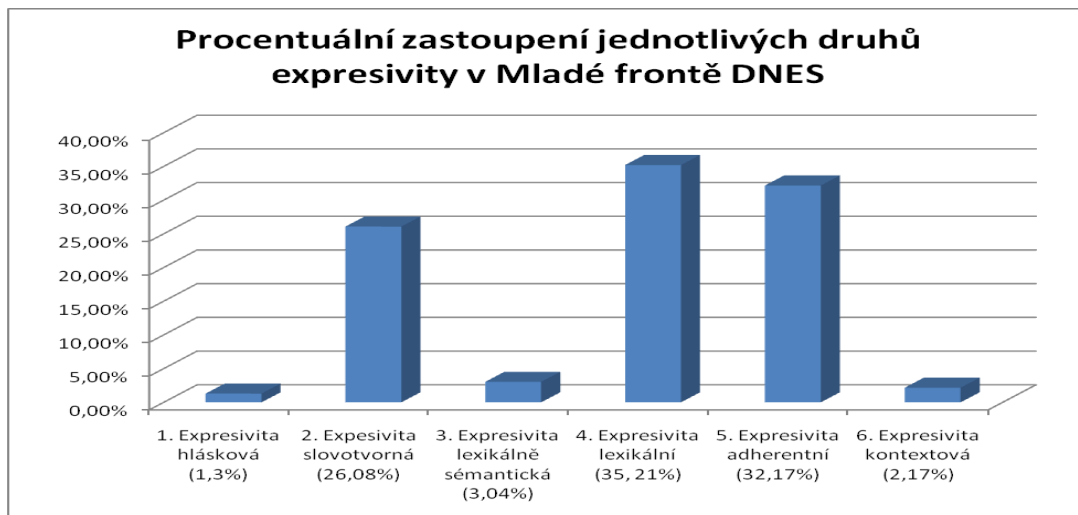

Pokud se zaměříme na jednotlivé rubriky, zjišťujeme, že nejvíce expresivních titulků obsahovaly rubrika Sport (58), následovala zpravodajská rubrika Z domova (38) a další zpravodajská rubrika Kraj plzeňský (35). Nejnižší počet expresivních titulků měla stálá rubrika Publicistika (2) a přílohy Cestování (2) a Zaměstnání (3). Rubrika Sport dosáhla dalšího zajímavého prvenství, a sice zde byl nalezen titulek s vůbec nejvyšším množstvím expresivních prostředků z celého výzkumu. V titulku: *Tihle hoši mají skvělou šanci: jeden koncert a letí ke hvězdám*, jsou přítomny hned 4 různé expresivní prostředky současně. Jedná se expresivitu adherentní (prvá tři slova) a idiom (výraz čtvrtý). Podrobný výskyt expresivity v jednotlivých rubrikách je patrný z grafu:

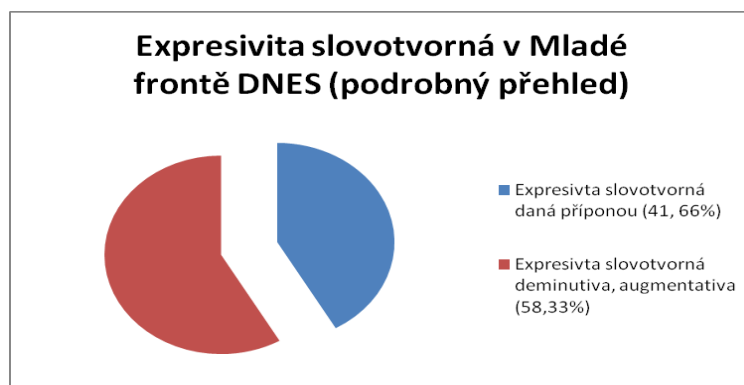

Z hlediska zastoupení jednotlivých druhů expresivity v titulcích byla výzkumem určena jako nejčetnější expresivita lexikální (81 nalezených prvků). Následovala expresivita adherentní (74 nalezených prvků) a expresivita slovtvorná (60 nalezených prvků). Nejméně

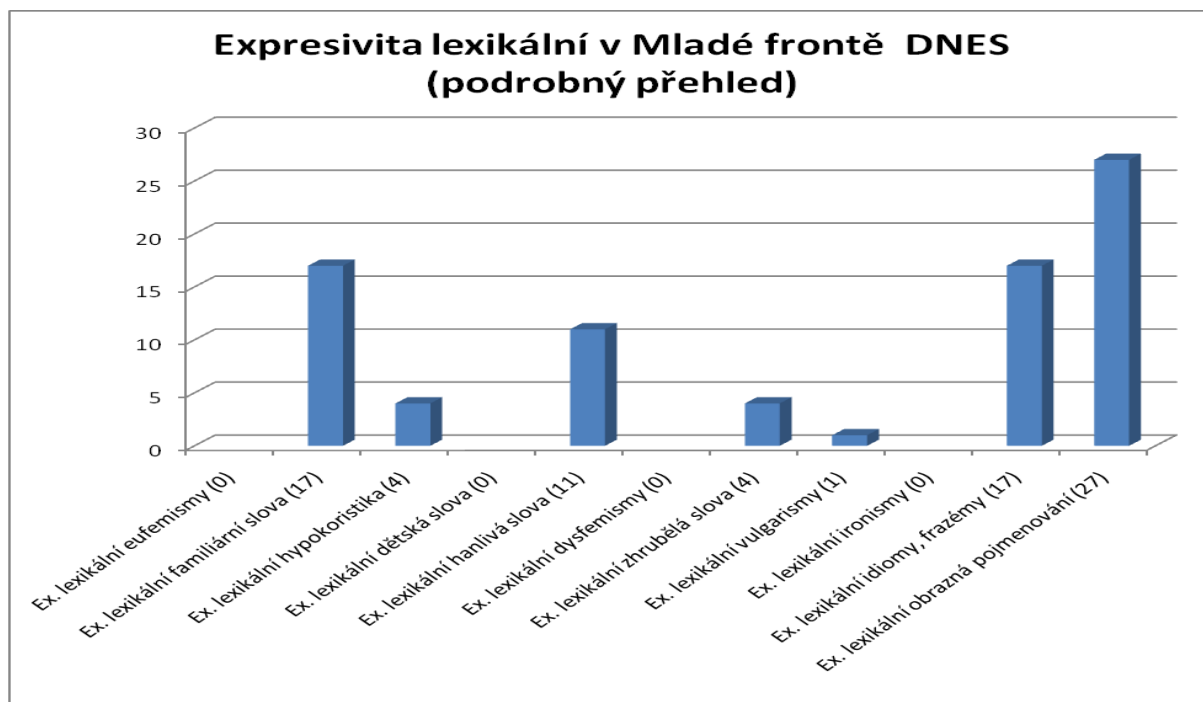
početně jsou zastoupeny prvky expresivity hláskové (3), následuje expresivita kontextová (5) a expresivita lexikálně sémantická (7). Podíl jednotlivých druhů expresivity užitých v titulcích Mf DNES je zaznamenán v grafu:

Expresivitu slovtvornou a expresivitu lexikální můžeme dělit na další podtypy. U expresivity slovtvorné nás zajímal podíl expresivních prostředků daný příponou deminutivní a augmentativní oproti expresivitě slovtvorné dané ostatními příponami. Ve výtiscích Mf DNES bylo nalezeno 60 slovtvorných prvků, z toho 35 prvků patřilo k deminutivům a augmentativům a 25 prvků bylo utvořeno jinými příponami.

U expresivity lexikální jsme určovali 11 podtypů. Nejčastěji se v titulcích vyskytlo obrazné pojmenování (27). Shodně bylo nalezeno idiomů a familiárních slov (17). V titulcích Mf DNES nebyly nalezeny eufemismy, dětská slova, dysfemismy a ironismy.

6.2 CHARAKTERISTIKA DENÍKU LIDOVÉ NOVINY

Lidová noviny vznikly roku 1883 a založil je v Brně politik a novinář Adolf Stránský. K nejslavnějšímu období Lidových novin patří období první republiky, kdy do redakce a mezi přispěvatele patřili Eduard Bass, Karel Poláček, Karel Čapek, Josef Čapek, Ferdinand Peroutka, Ondřej Sekora. Noviny vycházeli i v období Protektorátu, jejich obsah byl silně proněmecký. Po roce 1945 získaly noviny svou předválečnou podobu, šéfredaktory stali Ferdinand Peroutka a Jan Drda. Noviny vycházely do roku 1952, poté byly zrušeny jako politicky nevhodné.³⁴ K jejich obnovení došlo až po roce 1989. V současnosti je vydavatelem Lidových novin výše uvedený německý koncern RBDV.

Lidové noviny vycházejí jako deník šestkrát týdně (pondělí – pátek), každý pátek je přílohou stejnojmenný magazín Pátek, každou první středu v měsíci časopis Esprit. Průměrný denní prodaný náklad Lidových novin dosahuje 40 tisíc kusů, páteční vydání s magazínem dosahuje prodeje 66 tisíc výtisků. Odhaduje se, že noviny čte pravidelně 314 tisíc čtenářů, z nichž více než polovina má vysokoškolské nebo středoškolské vzdělání ukončené maturitou, což je v českém měřítku jednoznačný primát.

³⁴ Převzato z http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidové_noviny.

Zpravodajská část LN obsahuje denně tyto rubriky: DOMOV, SVĚT, KULTURA, NÁZORY, PUBLICISTIKA, PENÍZE & BYZNYS, SPORT.³⁵

Mezi další pravidelné přílohy Lidových novin patří:³⁶

- PRÁVO & JUSTICE – příloha věnovaná problematice práva, justice a soudnictví, je určená jak profesionálům práva, tak i běžným čtenářům se zájmem o právo. Vychází každé pondělí.
- AKADEMIE – pravidelná deníková příloha o školství a vzdělávání na českém trhu. Vychází každé úterý.
- MEDICÍNA & VĚDA – pravidelná deníková příloha o medicíně a o novinkách ve vědě. Příloha vychází každou středu.
- SERVISNÍ LN – pravidelná příloha s praktickými tipy pro čtenáře, která vychází každý čtvrtek a je vždy zaměřená na jedno servisní téma ze všech oblastí života.
- ORIENTACE – deníková příloha o současném myšlení, kultuře a umění. Dvanáct stran vychází každou sobotu.
- RELAX – víkendová příloha o moderním životě. Věnuje se vztahům, gastronomii, módě, moderní architektuře i automobilům. Vychází každou sobotu.
- PENÍZE & BYZNYS LITE – čtení o byznysu na víkend, rozhovory, analýzy. Vychází každou sobotu.
- PÁTEK LN – magazín Lidových novin. Rozhovory s osobnostmi, unikátní reportáže.
- ESPRIT LN – stylový magazín Lidových novin. Články o životním stylu, kariéře, módě, umění, cestování. Vychází každou první středu v měsíci.

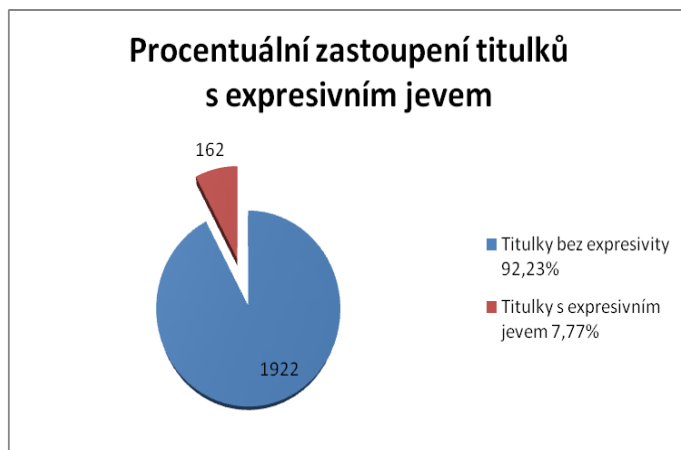
6.2.1 EXPRESIVITA V NOVINOVÝCH TITULCÍCH LIDOVÝCH NOVIN

V jednadvaceti výtiscích Lidových novin sledovaných v období od 26. května do 19. června 2011 bylo podrobena analýze 2084 novinových titulků. Průměrně jeden výtisk Lidových novin obsahoval 99 titulků. Expresivní prostředky byly nalezeny v 162 titulcích, což

³⁵ Převzato z internetových stránek www.mafra.cz.

³⁶ Převzato z internetových stránek www.mafra.cz.

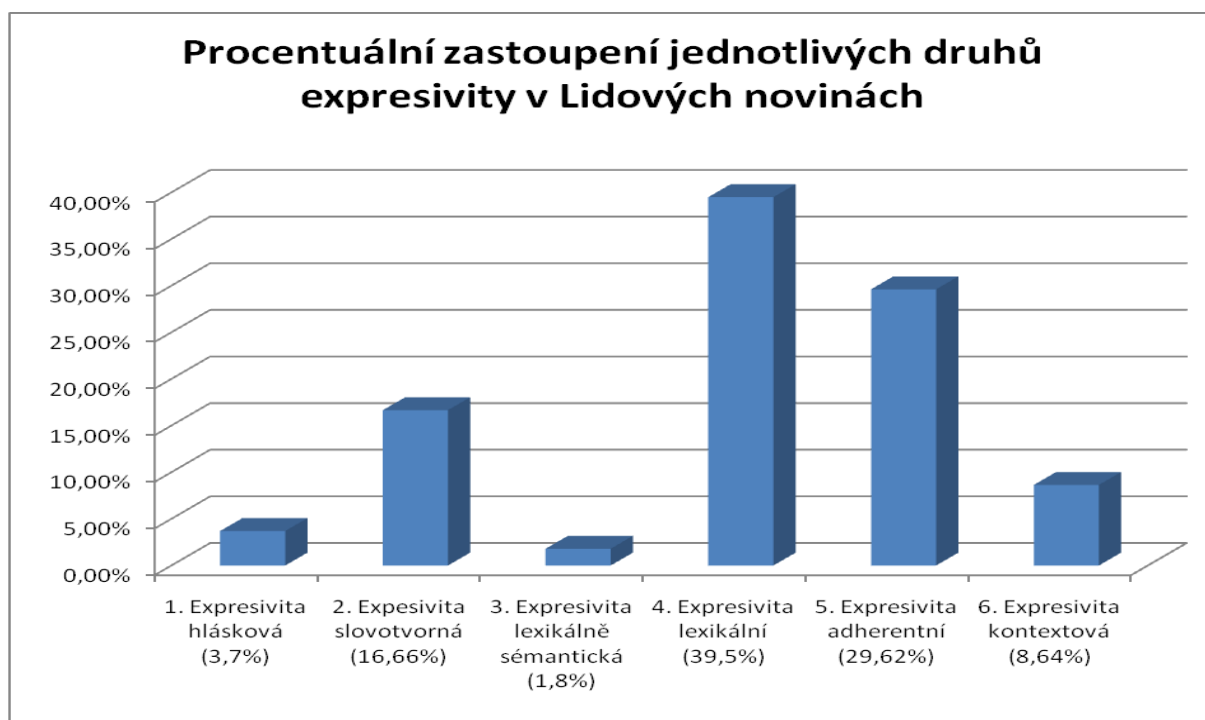
tvoří 7,77% z celkového počtu. Ze tří zkoumaných deníků mají Lidové noviny nejnižší výskyt titulků s expresivním jevem. Expresivní titulek v Lidových novinách je průměrně každý třináctý.

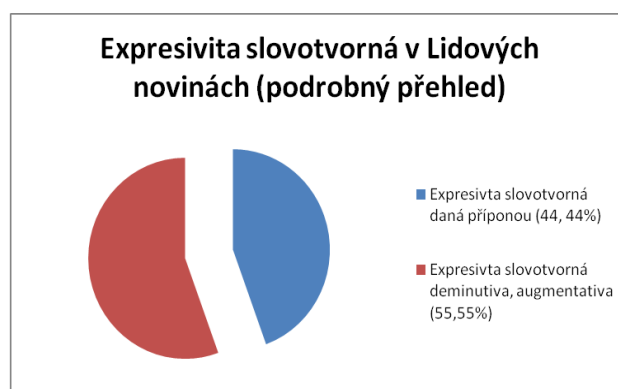
Zaměříme-li se na jednotlivé rubriky Lidových novin, zjistíme, že nejvíce expresivních titulků se objevilo v rubrice Peníze a Byznys (39 titulků), poté ve zpravodajské rubrice Domov (31titulek) a v rubrice Sport (23 titulky). Rubrice Peníze a Byznys je v Lidových novinách věnovaný nezvykle velký prostor, proto počtem expresivních titulků převyšuje srovnatelné rubriky v Mf DNES a v deníku Právo. Nejméně expresivních titulků, obsahovaly přílohy Horizont (2), Právo a Justice (2), Akademie (3) a stálá rubrika Lidé (3).

Jednotlivé druhy expresivity se v Lidových novinách vyskytovali v následujícím pořadí. Nejvíce prvků náleželo expresivitě lexikální (64), dále pak expresivitě adherentní (48) a expresivitě slovtvorné (23). Nejméně prostředků (3) náleželo expresivitě lexikálně sémantické. Procentuální zastoupení šesti druhů expresivity přináší graf:

Podrobný rozbor expresivity slovtvorné a expresivity lexikální přinesl v Lidových následující výsledky. Expressivita slovtvorná se v deníku vyskytla 27krát. Deminutiva a augmentativa byla nalezena 15krát a expresivita slovtvorná daná jinou příponou 12krát.

Expressivita lexikální byla nejčastěji zastoupena těmito podtypy: 24 prvků představovaly idiomy a 19 prvků obrazná pojmenování. Další podtypy lexikální expresivity

měly prostředků výrazně méně. Jediným podtypem, který nebyl v Lidových novinách zastoupen, byly dysfemismy.

6.3 CHARAKTERISTIKA DENÍKU PRÁVO

Deník Právo vychází od 1. ledna 1991 a navazuje na Rudé právo, deník vydávaný Komunistickou stranou Československa. Od politických vlivů se deník Právo brzy oprostil. Právo má jako jediný deník českého majitele, většinový podíl v něm (91,4 % akcií) vlastní šéfredaktor listu Zdeněk Porybný. Deník Právo se spolu s internetovým portálem Seznam.cz podílí na provozu internetového zpravodajského portálu Novinky.cz, který dlouhodobě patří k nejnavštěvovanějším portálům svého druhu na internetu. Průměrně prodaný denní náklad práva je 116 tisíc výtisků, přičemž sobotní vydání se pohybuje na 275 tisících výtisků.

Mezi pravidelné přílohy Práva patří magazíny:³⁷

- STYL PRO ŽENY – vychází v úterý
- DŮM A BYDLENÍ – vychází ve středu
- MAGAZÍN+TV – vychází v sobotu

³⁷ Převzato z [http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_\(deník\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_(deník)).

6.3.1 EXPRESIVITA V NOVINOVÝCH TITULCÍCH DENÍKU PRÁVO

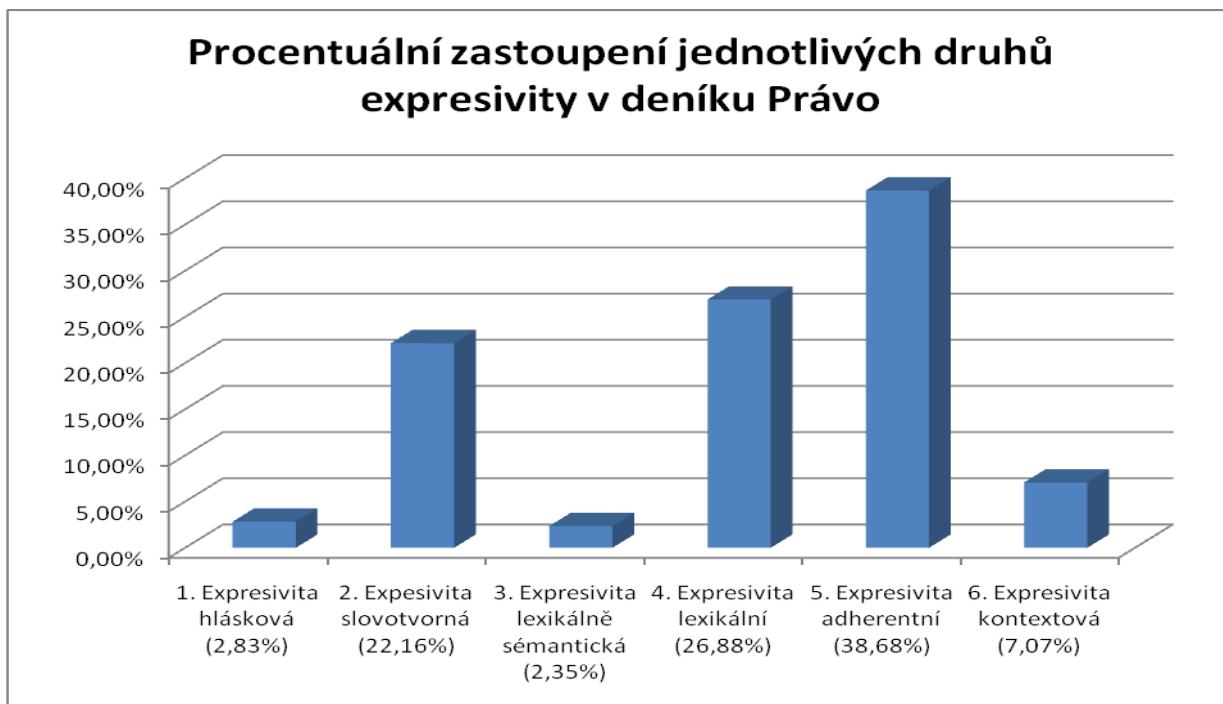
V jednadvaceti výtiscích deníku Právo sledovaných v období od 26. května do 19. června 2011 bylo podrobena analýze 2303 novinových titulků. Průměrný výtisk deníku Právo obsahoval 109 titulků. V deníku Právo bylo nalezeno 197 expresivních titulků, což je 8,55% z celkového počtu. V deníku lze tedy považovat za expresivní každý dvanáctý titulek.

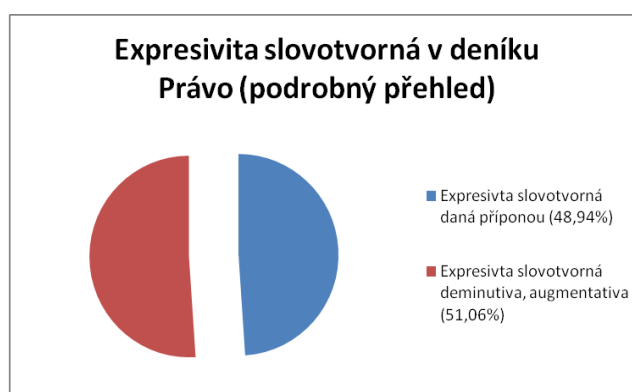
Největší zastoupení expresivních titulků měla rubrika Sport (79 titulků), následovala rubrika Zpravodajství (52 titulků) a rubrika Ze zahraničí (25 titulků). Nejméně expresivních titulků měla rubrika Region Čechy (2), Trhy a Ekonomika (4) a pravidelná příloha deníku Víkend (4).

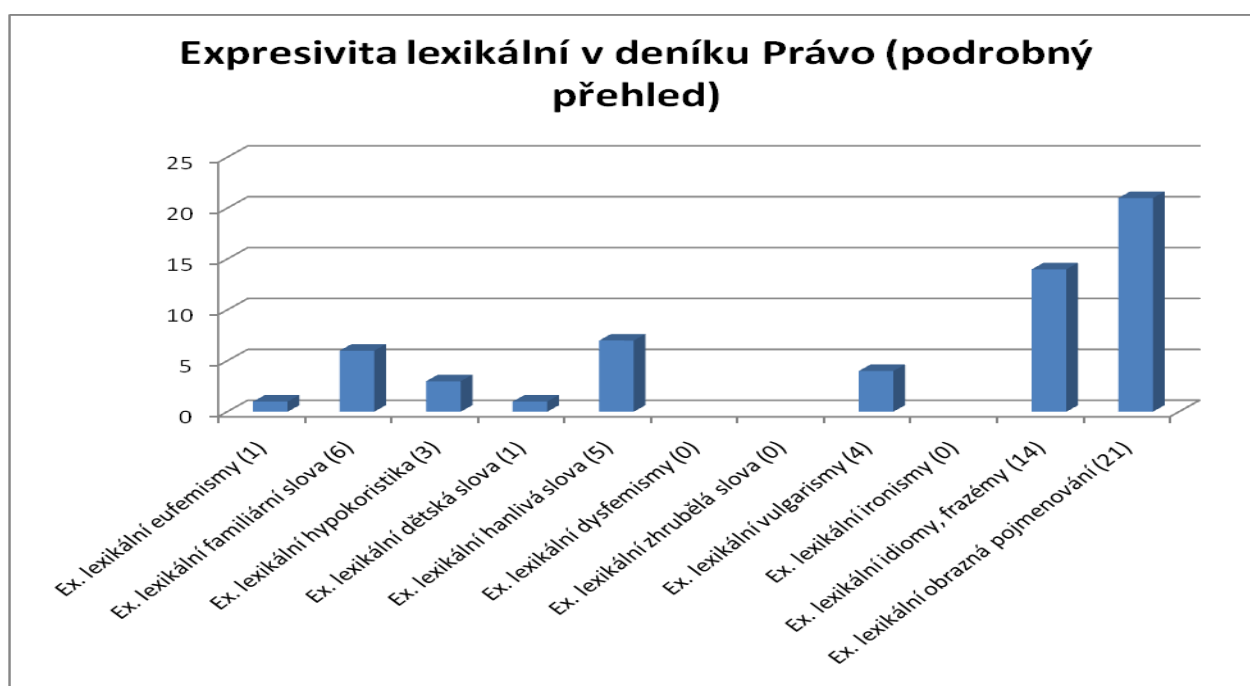
Zastoupení jednotlivých druhů expresivity v deníku Právo bylo následující: Nejčetnější byla v deníku expresivita adherentní (82 prvků), expresivita lexikální (57 prvků) a expresivita slovotvorná (47 prvků). Procentuální zastoupení všech 6 druhů expresivity obsahuje graf.

Expesivita slovotvorná byla v deníku zastoupena 47 prvky. Deminutiva a augmentativa se objevila 24krát a expresivní tvary dané ostatními příponami 23krát.

U expresivity lexikální dominovala obrazná pojmenování (21) a idiomy (14). V deníku se nepodařilo lokalizovat dyfemismy, zhrubělá slova a ironismy.

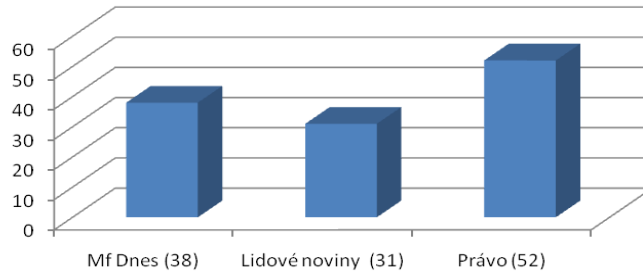

7. Grafické porovnání expresivity podobných rubrik

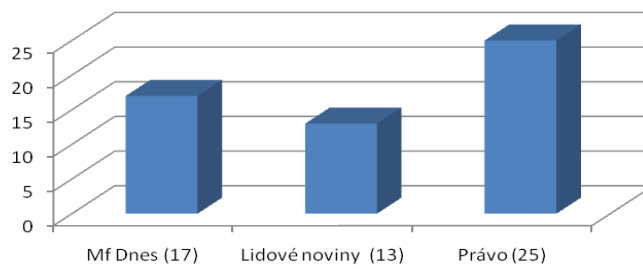
Pomocí grafů jsme porovnali podobné rubriky Mf DNES, Lidových novin a Práva. Jedná se porovnání rubrik:

- **Zpravodajství z Čech:** Z domova (MfD) x Domov (Ln) x Zpravodajství (P)
- **Zpravodajství ze světa:** Ze světa (MfD) x Svět (Ln) x Ze zahraničí (P)
- **Publicistika:** Názory (MfD) x Názory (Ln) x Publicistika (P)
- **Ekonomické zpravodajství:** Ekonomika (MfD) x Peníze a Byznys (Ln) x Trhy a Ekonomika (P)
- **Kulturní zpravodajství:** Kultura (MfD xLn x P)
- **Sportovní zpravodajství:** Sport (MfD xLn x P)

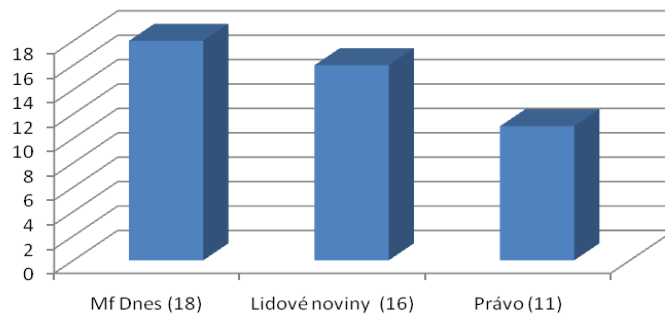
Expresivita v rubrikách zpravodajství z Čech

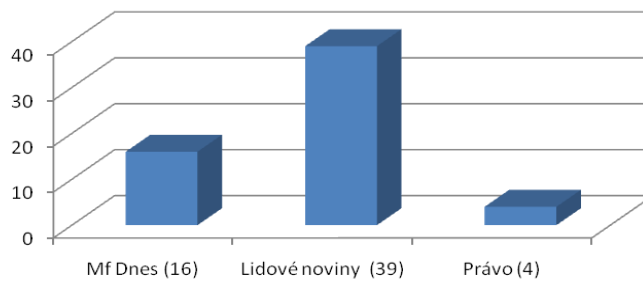
Expresivita v rubrikách zpravodajství ze světa

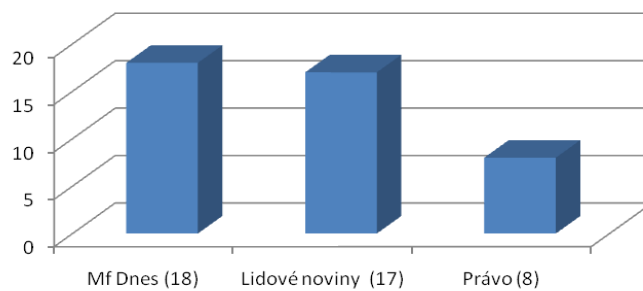
Expresivita v rubrikách publicistika

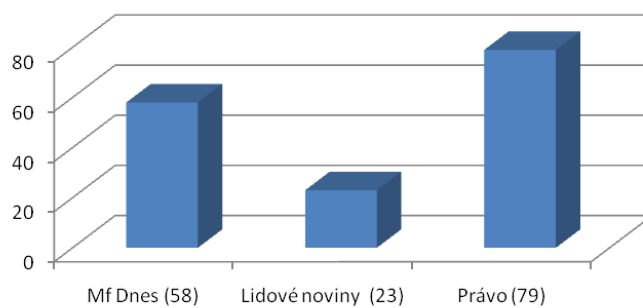
Expresivita v rubrikách ekonomické zpravodajství

Expresivita v rubrikách kulturní zpravodajství

Expresivita v rubrikách sportovní zpravodajství

8. ZÁVĚR

Naše práce byla zaměřena na popis a postižení expresivity v novinových titulcích. Expresivní prostředky jsme hledali v titulcích tří celostátně vydávaných deníků, a sice v Mladé frontě DNES, Lidových novinách a Právu.

Samostatnému výzkumu předcházela přípravná část, v níž jsme se seznámili s odbornou literaturou pojednávající o expresivitě. Zásadní dílo, z něhož jsme v teoretické části vycházeli, byla studie Jaroslava Zimy *Expresivita slova v současné češtině* (Praha: Academia, 1961). Z této publikace jsme převzali základní dělení expresivních prostředků na inherentní, adherentní a kontextové. Zimovu studii doplnila Milena Krobotová v Úvodu do české stylistiky (Olomouc, 2004), hlavně o rozpracování expresivity lexikální. Naše poznatky k tématu expresivita završilo dílo *Česká stylistika* (Praha: Academia, 1992) Josefa Václava Bečky. V přípravné části jsme se zabývali problematikou novinového titulku. Zde nám poskytly cenné informace publikace Jaroslava Bartoška *Zpravodajství a publicistika* (Olomouc, 2001) a Evy Minářové *Stylistika pro žurnalisty* (Praha: Grada, 2011). Součástí teoretické části je přiblížení historie, současnosti a struktury zkoumaných deníků.

Praktická část započala sběrem jazykového materiálu. Abychom měli dostatečně velký a reprezentativní vzorek, bylo dohodnuto, že sběr dat bude probíhat minimálně po dobu tří týdnů. Námi zkoumané výtisky pocházejí z období od 26. května do 19. června 2011. Z každého deníku bylo podrobena výzkumu 21 výtisků, což znamenalo ověřit 6573 titulky. Z tohoto počtu bylo 566 titulků vyhodnoceno jako expresivní. Expresivní titulky byly vypsány, jejich expresivita blíže určena a zaznamenána. Ukázka výpisu expresivních titulků je uvedena v příloze, kompletní výpis se nachází na přiloženém CD-disku.

Před počátečním náhledem do problematiky jsme si vytkli několik cílů. Prvním z nich bylo zjistit, zdali je expresivita v titulcích vůbec přítomna. Mladá fronta DNES, Lidové noviny a deník Právo se prezentují jako tiskoviny seriózní, expresivní prostředky by proto neměly využívat vůbec, nebo pouze velmi sporadicky. Zvláště pak u zpravodajských rubrik je jakékoli expresivní zabarvení silně nežádoucí, neboť expresivita nezřídka kdy vede k nepřesnosti vyjádření a titulek pak může být pro čtenáře zavádějící a matoucí.

Náš výzkum ukázal, že expresivita v titulcích Mladé fronty DNES, Lidových novinách a deníku Právo je poměrně hojně zastoupena. Jako nejhůře hodnocená skončila Mladá fronta Dnes, v níž zastoupení expresivních titulků oproti titulkům bez tohoto jevu činil 9,46%. Expresivní titulek byl v Mladé frontě téměř každý desátý. O něco lépe vyšel z hodnocení

deník Právo, ve kterém expresivní titulky tvořily 8,55% z celkového počtu. Expresivní titulek v deníku Právo byl v průměru každý dvanáctý. Nejlépe z trojice analyzovaných deníků skončily Lidové noviny, jejichž zastoupení expresivních titulků oproti celkovému počtu bylo 7,77%. Expresivní titulek v Lidových novinách byl v průměru každý třináctý.

Poměrně velké zastoupení expresivních titulků v těchto denících, by se dalo vysvětlit snahou obstát v neúprosném konkurenčním boji, prosadit se a výběrem lexikálních prostředků s příznakem expresivity zaujmout a upoutat čtenáře. Neoddiskutovatelným faktem ovšem zůstává, že v „honbě“ za čtenářem a zvyšováním prodejnosti využívají tyto deníky stejné zbraně jako „bulvární“ konkurence, od které se tak často a rády distancují.

Další námi položená otázka v úvodu zněla, který z druhů expresivity se vyskytuje v jednotlivých denících nejčastěji. Expresivitu jsme podle poznatků z teoretické části rozdělili do šesti typů, a sice na expresivitu hláskovou, expresivitu slovtvornou, expresivitu lexikálně sémantickou, expresivitu lexikální, expresivitu adherentní a expresivitu kontextovou.

Výzkum přinesl následující výsledky. V Mladé frontě Dnes bylo nejčastěji užito expresivity lexikální a to v 35,2% případů. Lidové noviny nejhojněji využily rovněž expresivity lexikální (39,5% případů). Deník Právo nejčastěji využil v titulcích prostředků z oblasti expresivity adherentní, k této skupině náleželo 38,7% případů.

V případě expresivity lexikální bylo ve velkém množství expresivních titulků obsaženo obrazné pojmenování nebo idiom. Obrazná pojmenování, stejně jako idiomy, na jedné straně přitahují čtenářskou pozornost, na straně druhé ovšem mohou snížit výpovědní hodnotu titulku a činí titulek méně jasným, věcným a srozumitelným. Idiomy jsou v publicistickém očekávané a některé z nich jsou v novinkách natolik časté, že lze považovat za automatismy (*být na štíru, podřezat si větev, praskat ve švech* aj.). Méně častým, avšak stále ještě hojně užívaným jevem z roviny expresivity lexikální byla familiární slova. Titulek s těmito slovy měl vzbudit často lítost, popř. empatii či jen zacílit na určitou skupinu čtenářů (Např. *Maminka* je ve vězení. Co potřebují *tátové* o dovolené?)

Časté bylo rovněž užití vulgárních, hanlivých a zhrubělých slov. Nejčastěji se tato slova dostala do titulku jako doslovná citace, výjimečně byla použita samotným autorem, aby vzbudila pozornost a zájem o článek. Hojně zastoupení vulgarit můžeme přičíst na vrub celkové vulgarizaci a zhrubění současného jazyka publicistiky.

Velice frekventovaná byla v denících i expresivita adherentní, při níž dochází k významovému dělení lexému. Právě tyto lexémy mající další význam, než pouze základní, do titulku mohou vnést nevšednost, originalitu a aktualizaci. (Např. *Nevrtejte* se nám v zákoně o platech, říkají žalobci. Zfetovaný řidič *řádil* v protisměru víc než hodinu.)

Rovněž expresivita slovotvorná našla v deníku své uplatnění. V hojném počtu se vyskytovala zejména expresivita daná deminutivními sufixy. Docházelo k významovým posunům u lexémů (Např. Když Nečas prochází *uličkou*, Topolánek mlčí) nebo je patrný citový vztah k označovaným jevům (*tlapky, krteček, cigárko*). Dále se objevila expresivita daná slovotvornými sufixy. V dokladech byli přítomné typické slovotvorné přípony *-as, -án, -ák*, ale také cizí slovo s příponou *-ant*. Augmentativní prvky se nepodařilo při výzkumu doložit.

V menším měřítku byla zastoupena expresivita hlásková, lexikálně sémantická a kontextová. U expresivity hláskové slova mají slova nápadné znění již v samotném základu, a tak přispívají k ozvláštňení titulku. Množství prvků expresivity hláskové patřilo do roviny obecně české (*fígl, kurňa*), objevilo se jméno pohádkové postavy (*pižďuch*) nebo slovní hříčka (*Xindl X*).

Expresivitu lexikálně sémantickou zastupují citoslovce. Ta se v titulcích zkoumaných deníků vyskytovala, ačkoli nadužívání citoslovcí je spíše doménou bulvárních tiskovin. Užití citoslovcí nám může jen ilustrovat sblížení seriozních tiskovin s bulvárním protějškem. Citoslovce jsou v publicistice oblíbené jako prostředky jazykové ekonomie, proto se jim nevyhýbaly ani námi ověřované deníky (Např. *Grrr! Buch! Vondráčková si zase stěžuje, Prásk. Prásk!* Ani dvě havárie nezastavily tým Audi.).

Expresivita kontextová se v titulcích objevila sporadicky a náš výzkum neovlivnila nikterak zásadně.

V úvodu jsme se rovněž rozhodli z výzkumu zjistit, jaká rubrika v konkrétním deníku využívá expresivních prostředků nejvíce. Náš osobní odhad, že by se mohlo jednat o rubriku Sport, vyšel pouze z části. Mladá fronta DNES skutečně v rubrice Sport, oproti rubrikám ostatním, využila nejvíce expresivních titulků (58). Stejným způsobem si počínal i deník Právo, který měl ve stejné rubrice dokonce 79 expresivních titulků (nejvyšší počet titulků použitý v jedné rubrice z celého výzkumu). Avšak Lidové noviny zatlačily sportovní rubriku do pozadí. Nejvíce expresivních titulků měla, poněkud překvapivě, ekonomická rubrika Peníze a Byznys (39 expresivních titulků). Zásahu na tak vysokém počtu nese především fakt, že rubrice Peníze a Byznys se v deníku věnovala velká pozornost a dá se říci, že tato rubrika je pro Lidové noviny, vedle zpravodajství z domova a ze světa, rubrikou stěžejní.

Hlavní cíl práce, tj. dokázat přítomnost expresivních prostředků v titulcích tří celostátních deníků, byl splněn. Podařilo se najít téměř šest set expresivních titulků a blíže je určit. Výzkum přinesl zajímavé výsledky v zastoupení expresivity v jednotlivých novinových rubrikách a nastínil, který z typů expresivity je využíván v titulcích nejhojněji. Domníváme

se, že práce přinesla zajímavý náhled do problematiky současného novinového titulku. Výsledky, které přinesl výzkum, mohou posloužit pro další, podobně zaměřené práce. Bylo by bezesporu zajímavé porovnat obdobným způsobem námi zkoumané tiskoviny s českými bulvárními deníky.

9. RESUMÉ

This bachelor thesis deals with expressivity in the current headlines and is divided into two parts - theoretical and practical. The first part is theoretical. It defines a term expressivity in professional publications as well as it notices features of headlines in newspapers. The theoretical part includes also characteristic of the analyzed newspapers. The practical part includes own research. For the research were used three national dailies *Mf dnes*, *Lidové noviny* and *Právo*. Research was carried out for 3 weeks; found expressive subtitles have been rewritten, classified, defined and assigned into different types of expressivity. The thesis gives an insight into the problems of headlines and it can be a starting point for work of similar kind.

10. POUŽITÁ LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

- BARTOŠEK, Jaroslav. Novinové titulky. In: *Jazyk a jeho užívání*: sborník k životnímu jubileu profesora Oldřicha Uličného. Praha: Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 1996.
- BARTOŠEK, Jaroslav. *Zpravodajství a publicistika*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.
- BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.
- ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008.
- HUBÁČEK, Josef: Expresivita substantivních deminutiv v českých spisech J. A. Komenského. In: *Náše řeč*. Ročník 62 (1979), číslo 4.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník spisovné češtiny*. Academia, 3., opravené vydání, 2003, dotisk 2009.
- KROBOTOVÁ, Milena. *Úvod do české stylistiky*. Olomouc, 2004.
- MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011
- NĚMEC, I.: Slovtvorný význam a expresivita. In: *Slovo a slovesnost*. Ročník 33 (1972), číslo 2-3.
- LEECH, N. Geoffrey. *Central factor in linguistic communication*, University of Lancaster, 1990.
- OGILVY, David. *O reklamě*. Management Press, dotisk 4. vydání, 2011.
- SAUSSURE, FERDINAND. *Kurz obecné lingvistiky*. Paříž, 1922.
- ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině*. Praha: Academia, 1961.

Internetové zdroje:

<http://www.mafra.cz>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Mladá_fronta_DNES

http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidové_noviny

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_\(deník\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Právo_(deník))

<http://www.abccr.cz/>

<http://ssjc.ujc.cas.cz/>

11. PŘÍLOHY

V příloze byl ponechán dokladový materiál prvních pěti výtisků od Mladé Fronty DNES, Lidových novin a deníku Právo. Kompletní dokladový materiál je pro svou rozsáhlost uložen na příloženém CD-disku. Expresivní tvar je zvýrazněn v šedém poli.

Mladá fronta Dnes 26. 5. – 19. 6.

1)

Den a datum vydání: 26. května 2011

Celkový počet titulků: 81

Počet titulků s expresivním jevem: 11

Podrobný rozbor:

Z domova

„Nečas by měl **bouchnout do stolu** a **vyrazit** VV“ – 4 expr. lexikální, idiom, frazém; 5 expr. adherentní

Očima redaktora: úředník je vítězem, cizinec **se hrbí** – 5 expr. adherentní

Názory

VeVerky pohledem učencovým – 4 expr. lexikální, hanlivá slova

Ekonomika

Němci nechtějí **atom** = dražší proud v Česku – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Když Nečas prochází **uličkou**, Topolánek mlčí – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Vyhození šéfové ČD Cargo utekli k Bakalovi – 5 expr. adherentní

Levné letenky **se topí** v nepřehledné **džungli** příplatků – 5 expr. adherentní; 5 expr. adherentní

Sport

Velký výsledek? Velký **průšvih!** – 1 expr. hlásková

Alespoň to zkusit, **krucinál!** – 3 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

Nezvykl jsem si na jeho servis. Ta porážka je velká černá **kaňka** – 5 expr. adherentní

Tenisové **Waterloo!** Berdych končí – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

2)

Den a datum vydání: 27. května 2011

Celkový počet titulků: 133

Počet titulků s expresivním jevem: 7

Podrobný rozbor:

Z domova

Nevrtejte se nám v zákoně o platech, říkají žalobci – 5 expr. adherentní

Zemřel biskup Otčenášek, muž, který nikdy **neuhnul** – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Dědeček byl legionář. Válčil na Piavě, nebo u Zborova? – 4 expr. lexikální, familiární slova

Názory

Starší matka, **hořké** vyhlídky dítěte – 5 expr. adherentní

Ekonomika

Chomout pro penzijní fondy – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Sport

Tomáš měl Francouze víc **držet u huby**, řekl legendární Kodeš – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

To je pro tebe **Xavi**. Contador vyhrál pro mrtvého kolegu – 4 expr. lexikální, hypokoristika (Xavier)

3)

Den a datum vydání: 28. – 29. května 2011

Celkový počet titulků: 89

Počet titulků s expresivním jevem: 7

Podrobný rozbor:

Ze světa

Z raketoplánu dorazila první fotka **krtečka** – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Názory

Grrr! Buch! Vondráčková si zase stěžuje! – 3 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

Kraj plzeňský

Čechomor zahraje pomocným **tlapkám**. K 10. narozeninám – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Sport

„**Dominátor**“ házené: Černá září v brance i v 45 letech – 2 expr. slovotvorná

Pařížská senzace: „**Máma** Kim“ vypadla – 4 expr. lexikální, familiární slova

Cestování

Expedice Apalucha aneb **strejda** David není strašidlo – 4 expr. lexikální, familiární slova

Co by měl mít správný penzion pro **táty**? – 4 expr. lexikální, familiární slova

4)

Den a datum vydání: 30. května 2011

Celkový počet titulků: 102

Počet titulků s expresivním jevem: 8

Podrobný rozbor:

Ze světa

Prezident **si vyšlápl** na „zlé“ poslance – 5 expr. adherentní

Názory

Uštvali Štvanici. To **naštve**. – 5 expr. adherentní; 5 expr. adherentní

Kraj plzeňský

Bambiriáda v Plzni bavila tisíce dětí – 1 expr. hlásková

Pod **křížky** u Dobřan se podepsala droga – 2 expr. slovtvorná, deminutiva

Ekonomika

Exekuce se Šťávou, **cigárkem** a zkaženým sýrem – 2 expr. slovtvorná, deminutiva

Sport

Trenéři a **kolotoč** změn. Půjde Rada do Teplic? – 5 expr. adherentní

Kvitová bydlí u Eiffelovky v apartmá se dvěma **chlapy** – 2 expr. slovtvorná

Kultura

Otravně doslovná hra se smrtí – 5 expr. adherentní

5)

Den a datum vydání: 31. května 2011

Celkový počet titulků: 102

Počet titulků s expresivním jevem: 8

Podrobný rozbor:

Z domova

„Státní“ čeština byla pro gymnazisty **brnkačka** – 4 expr. lexikální, hanlivá slova

Ze světa

V Londýně zadrželi českého pedofila. Našli ho „**lovci lebek**“ – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Miluju české koláče, říká žena, jež poslala **krtečka** do vesmíru – 2 expr. slovtvorná, deminutiva

Názory

Němci definitivně končí s **jádrem** – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Publicistika

Jak Babák **čaroval** s penězi – 5 expr. adherentní

Sport

Kvitová: **ruplo mi v hlavě!** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Petra není **robot**, někdy na ni přijde krize, říká trenér – 5 expr. adherentní

Kultura

Boris Rösner, to byl **hrubián** i noblesa sama – 2 expr. slovtvorná

Lidové noviny 26. 5. – 19. 6.

1)

Den a datum vydání: 26. května 2011

Celkový počet titulků: 83

Počet titulků s expresivním jevem: 7

Podrobný rozbor:

Domov

Ženy s **kočárky** si stěžují na neochotu – 2 expr. slovtvorná, deminutiva

Svět

Islandský vulkán **byl „v posledním tažení“** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Kultura

Lars **fujky, fujky** – 3 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

Newyorčané **jsou** prostě **za vodou** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Názory

Odboráři, **vajíčkáři** a krev národa – 6 expr. kontextová, neologismus (vajíčkář - demonstrant házející vajíčka, autorský neologismus)

Peníze a Byznys

Vřed politické ješitnosti – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Sport

Posadit Červenku? Stále si zatím stojím – 5 expr. adherentní

2)

Den a datum vydání: 27. května 2011

Celkový počet titulků: 95

Počet titulků s expresivním jevem: 11

Podrobný rozbor:

Domov

Falešný policista Masaryk zabavil auta. **Za mříže nejde** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Svět

Udal ho **lovec lidí**, nebo soused? – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Šli proti Lukašenkovi, **jdou za mříže** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Kultura

Film noir z čínské **nudlárny** – 2 expr. slovotvorná

Názory

... a Přerov **je v háji!** – 5 expr. adherentní

Stačilo by vyházet starý **k...y** – 4 expr. lexikální, vulgarismy

Diskuze

Účelová **mračna se stahují** nad železnicí – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Peníze a Byznys

Babiš může rozšířit své **impérium** – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Sport

Medvědí služba ČT – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Lidé

Při setkání prvních dam ukázala **bříško** – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Krteček na fotce z vesmíru – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

3)

Den a datum vydání: 28. – 29. května 2011

Celkový počet titulků: 87

Počet titulků s expresivním jevem: 4

Podrobný rozbor:

Domov

Okurková sezona **v trapu**. Infekce děsí už i Čechy – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Hrob **Aničky** vykopala policie – 4 expr. lexikální, hypokoristika

Do Zlaté **uličky** se vrátí život – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Peníze a Byznys

Žralok s olivovou snítkou v tlamě – 5 expr. adherentní

4)

Den a datum vydání: 30. května 2011

Celkový počet titulků: 115

Počet titulků s expresivním jevem: 7

Podrobný rozbor:

Domov

Rozpočet je třeba **osekat** o 30 miliard – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Názory

Mat od ratingových agentur – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Regiony

Hacker napadl státní maturity – 6 expr. kontextová, neologismus

Svět

Francouzského ministra **potopil** sexuální skandál – 5 expr. adherentní

Sport

Famózní sprinter je tu – 1 expr. hlásková

Kritika i **ódy**. Dva Češi se dočkali finále – 5 expr. adherentní

Ligové **smetánce** vládne Plzeň – 5 expr. adherentní

5)

Den a datum vydání: 31. května 2011

Celkový počet titulků: 119

Počet titulků s expresivním jevem: 10

Podrobný rozbor:

Kultura

Festival **velký jak Brno** aneb pocta Brookovi – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Open air Nabucco, **i kdyby padaly trakaře** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Názory

Černý **hadr** – 4 expr. lexikální, hanlivá slova (článek pojednává o navrácení majetku církvi)

Pelíšky v Lidicích, A. H. v hale – 2 expr. slovtvorná, deminutiva

Diskuze

Rady „**odborníka**“, které mne děsí – 4 expr. lexikální, ironismy

Peníze a Byznys

„**Podojený**“ net – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Češi se za práci do Rakouska **nehnou** – 5 expr. adherentní

Trhy **tančí, jak** Řecko **píská** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Sport

Česká specialita: Hledání **žolíka** – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování (náhradníka do týmu)

Akademie

Ošvejkovaná kritika ničemu nepomáhá – 6 expr. kontextová, neologismus

Právo 26. 5. – 19. 6.

1)

Den a datum vydání: 26. května 2011

Celkový počet titulků: 112

Počet titulků s expresivním jevem: 11

Podrobný rozbor:

Zpravodajství

Nebezpečný řidič z **tuningové** párty dopaden – 6 expr. kontextová, neologismus

Soud **smetl** žalobu pojišťovny – 5 expr. adherentní

Zabijáky poslal soud na 18 a 22 let za mříže – 2 expr. slovotvorná

Nový seriál ČT **netáhne** – 5 expr. adherentní

Publicistika

Opět **lůza** – 4 expr. lexikální, hanlivá

Ze zahraničí

Obama zajel do irské **vísky** svého předka – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Otec zapomněl **dcerku** na chatě – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Západní Čechy

Nad novým Hornbachem **visí Damoklův meč** – 4 expr. lexikální, idiom

Bambiriáda v Plzni **odstartuje** Miro Šmajda – 5 expr. adherentní

Sport

Můj čas se blíží, **budu na bedně** – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Berdycha vyřadil **kvalifikant** – 2 expr. slovotvorná

2)

Den a datum vydání: 27. května 2011

Celkový počet titulků: 12

Počet titulků s expresivním jevem: 105

Podrobný rozbor:

Zpravodajství

Německo děsí **zabijácká** střevní infekce – 2 expr. slovotvorná

Karolína Peake: Jsme sice slušní, ale nejsme **pítomí** – 4 expr. lexikální, hanlivá slova

Cizinec z **tuningové** párty obviněn za smrtelnou nehodu – 6 expr. kontextová, neologismus

Ve Strážově **zacínkal** poklad – 3 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

Západní Čechy

Plzeňské **záchodky** už dohnaly **Evropu** – 2 expr. slovotvorná, deminutiva, 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Sport

Mistři dorazili oholení a trochu **vyspínání** – 4 expr. lexikální, dětská slova

Slavil jsem málo, **kál** se **měkota** Pavlík – 5 expr. adherentní, 2 expr. slovotvorná

Na derby jdou **Ďolíčku** - 1 exp. hlásková

Hašek neříká **sbohem**, dá si jen rok pauzu – 3 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

České **Waterloo** mírnili Rosol s Hradeckou – 4 expr. lexikální, obrazné pojmenování

Fotbal mění **ticketing** – 6 expr. kontextová, neologismus

Kreutziger **se blýskl** šestým místem – 5 expr. adherentní

3)

Den a datum vydání: 28. – 29. května 2011

Celkový počet titulků: 114

Počet titulků s expresivním jevem: 5

Podrobný rozbor:

Zpravodajství

Cely **praskají ve švech**, přijde další amnestie? – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Chudá rodina chtěla po obci zaplatit pohřeb **babičky**, ale kremaci odmítla – 4 expr. lexikální, familiární slova

Teplické lázně nabízejí **novinky** – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Publicistika

Jiří Hanák: **Kumpačka** – 2 expr. slovotvorná

Sport

Pekhart a Lafata **se poperou** o krále střelců – 5 expr. adherentní

4)

Den a datum vydání: 30. května 2011

Celkový počet titulků: 105

Počet titulků s expresivním jevem: 6

Podrobný rozbor:

Zpravodajství

Hackeři napadli testy, nahráli tam **písničku**. – 6 expr. kontextová, neologismus; 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Sport

Messi vedl katalánskou **mašinu** k triumfu – 5 expr. adherentní

Kulhavý **na bedně** i potřetí. – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Trenérské **rošády** i mladý rekordman – 5 expr. adherentní

Petr **sťal** mistra. – 5 expr. adherentní

Do Edenu nesměli, fandili v **Ďolíčku** – 1 exp. hlásková

5)

Den a datum vydání: 31. května 2011

Celkový počet titulků: 105

Počet titulků s expresivním jevem: 9

Podrobný rozbor:

Zpravodajství

Policie: **Šilence** v protisměru jsme zastavit nemohli – 2 expr. slovotvorná

Kdo dostane vesmírného **Krtečka**, se rozhodne v srpnu – 2 expr. slovotvorná, deminutiva

Maskovaní neonacisté provokují **zběsilým** tancem – 5 expr. adherentní

Trhy a ekonomika

ECB: Úpravy dluhu by Řecko **zařízly** – 5 expr. adherentní

Sport

Ruplo mi v hlavě, nadávala si Kvitová – 4 expr. lexikální, idiom, frazém

Dcera přijímačky zvládla, tak **hurá** do Ameriky – 4 expr. lexikálně sémantická, citoslovce

Nejvíce si odpočinu na procházkách s **Pájou** a našim **polopsem** – 4 expr. lexikální, hypokoristika; 6 expr. kontextová neologismus

Tři dny v Disneylandu jsme si **parádně** užili – 5 expr. adherentní

Fotbalové hvězdy při golfu umělce **roznesly** – 5 expr. adherentní